

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАўЛЕННЯ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАў БССР

№ 50 (961)

Субота, 12 снежня 1953 года

Цана 50 кап.

За творчую смеласць!

Кожны, хто бачыў на мастацкіх выстаўках сапраўды таленавітую карціну, памітае перапрадольнае жаданне не толькі разглядаць, але і «прачытаць» яе.

Такое пачуццё не аднойчы ўзнікае ў наведвальнікаў рэспубліканскай мастацкай выстаўкі, на якой былі экспазаваны карціны і скульптуры беларускіх мастакоў, створаныя імі за апошнія два гады. Гэта пачуццё не раз было пацверджана шматлікімі запісамі ў вышэй вядукаў, дзе можна прачытаць шчырыя словы захаплення асобнымі творами, экспаніраванымі на выстаўцы. Наведвальнікі выстаўкі доўга затрымліваліся каля карцін В. Волкава, В. Цірыгі, С. Раманова, скульптур Э. Азгура, С. Селіханова, разглядаючы іх з бачна ўважліва, чым многія другія творы.

З больш цікавымі работамі, чым на мінулыя выстаўкі, выступілі і мастакі асобных пратраў рэспублікі. Карціны А. Шаўчэкі, В. Звінаградскага (Гомель), Ч. Данелі (Врэт), І. Пушкова (Гродна), Я. Явіча (Віцебск) і многія іншыя зьявіліся на выстаўцы прыкладна пачатку года.

Да трохсот твораў розных жанраў экспаніраваліся ў выставачных залах. Сябры выстаўкі па колькасці карцін была найбольш шматлікай. Таму ёсць поўная падстава прадзіць да яе патрабаванне найшэраўнага тэматычнага і жанравага ахопу жыцця.

На жаль, многія творы не адпавядаюць гэтай патрабаванню. Застаецца ўражанне, што выстаўка паснаеіла толькі з цікавымі задумамі, добра выкананымі эскізамі, чарчавымі нарыскамі да будучых карцін, а сапраўдных карцін вельмі мала.

Наўдзяч напаткала многіх мастакоў у паказе прафэсійнай дзейнасці савецкіх людзей. Гэтая тема прадстаўлена на выстаўцы такімі палотнамі, як «Будуўніцтва гідрэлектрастанцыі «Дружба народаў» П. Брахаўскага, «Асваенне новых зямель» А. Ткачова, «Жакардавы цэх дыявалішчовага камбіната» А. Каржанеўскага і іншых. Для ўсіх іх характэрна адно: наўменне паказаць чалавека-творцу, адухоўленца яго прафэсійнай дзейнасці. Чалавек у такіх карцінах выглядае прыдаткам да машын, што вельмі вярэзна відзец, напрыклад, у карціне А. Каржанеўскага. На першым плане — вялікі аргатат і толькі ў глыбінні відзец чалавечыя фігуры, зацэненыя машынамі. Каб пазбегчы сьё ад неабходнасці як-небудзь ажывіць творы работніц, мастак паставіў іх спінамі ці ў проціпад да глядзца. У цёмнай шэрані трэцяга плана з'явіліся будуўнікі і ў карціне «Будуўніцтва гідрэлектрастанцыі «Дружба народаў». Тут мастак наогул не паказаў твары людзей.

Аўтары гэтых, як і іншых падобных карцін, абмяноўца самую галоўную сутнасць мастацтва — чалавека, унікаючы складанай, але пачэснай задачы: паказаць яго светаадчуванне, душэўнае жыццё. Іны правільні нейкую чалавечыя зьявілі, і карціны іх атрымаліся пераказанымі, халоднымі, а вобразы людзей — умоўнымі.

Трэба вазначыць, што ўмоўнасць наогул стала тыповым «прыёмам» у многіх мастакоў. Гэты «прыём», калі яго можна назваць так, асабліва заўважасца на другіх і трэціх планах дзед не кожнай карціны. Калі першыя планы вышліся больш-менш рэальна, дык другія і трэція — застаюцца пераспраданымі і ўмоўнымі. Карціна Я. Зайцава «Да аднуўлення» многа губляе з прычыны ўмоўнасці свайго фону, якім з'яўляецца зруйнаваны нямецкімі акупантамі Мінск. Фактура руйн вышліся так наўважліва, што цяжка адгадаць, якімі былі сцены цаглянымі ці фанернымі.

У якасці станоўчага прыклада можна прывесці карціну В. Волкава «Мінск 3-га ліпеня 1944 года». У гэтым палатне ўважліва вышліся не толькі фон, а і дэталі і таму яно можа служыць прыкладам жывапіснай культуры, хоць па эмацыянальнаму наўважэнню карціна патрабуе яшчэ значнай дапрацоўкі.

У карціне Ф. Дурчына «На Бірэзіне» паказаны парох з пасажырамі на палубе. Але замест людзей — на палубе толькі каларовыя плямы, з якіх — ружовыя павінны азначаць твары людзей, а зялёныя, белыя, чырвоныя — адрэныя пасажыраў.

Тамімі плямамі стракаец шматлікія карціны, і ў гледзца ствараецца ўражанне нейкай неахайнасці ў працы мастакоў, наўменныя дзавесці свой твор да мастацкай закончанасці. Такія карціны было-б больш правільным назваць эскізамі. А падобных эскізаў на выстаўцы больш, чым можна было дапусціць пры самым непатрабавальным адрэму выставачным камітэтам.

Выстаўка гэтага года вызначасца вялікай колькасцю пейзажаў. Вельмі добра, што мастакі звярнуліся да вобразаў роднай прыроды. Пэзажы пейзаж выхоўвае не толькі эстэтычны густ, але і патрыятычную любоў да свайго Радзімы. Гледзчы са здавальненнем адзначылі пейзажы Г. Азгура, В. Кудрэвіча, Я. Зайцава, А. Шыбіна, А. Ткачова, П. Масленікава і іншых. Але гэты жанр заняў на выстаўцы пераважнае месца. У гэтым нічога дрэннага няма, толькі сьпірава ў тым, што вельмі многа пейзажаў сузьральных, натуралістычных. Аўтары не паказалі ў сваіх творах прыкметны рысы сучаснасці.

Не айнаўчы свайго вырашэння ў творчасці беларускіх мастакоў быт савецкіх людзей, калі не лічыць некалькіх наўвална ўдалых жанравых карцін («У горад на вучобу» С. Ткачова, «Кала калгаснай насценгазеты» М. Кліонскага, «На родных палях» Г. Бржаўкоўскага). Мастакі мінулага, як вядома, дасягнулі ў тыме быту пераўвядзеным зьявіннем мастацтва. І савецкі мастак даволі паспяхова развіваў жанравы жывапіс, бо жыццё дае нематэрыяльны матэрыял. Але трэба мець вострае пачуццё сучаснасці, любоў і блізкае ў жыцці, умець паказаць яго праўдыва і пераказальна.

У жанравым жывапісе беларускія мастакі адлюстроўваюць пераважна пазітыўныя з'явы жыцця. І калі толькі гэтыя з'явы будуць захапляць мастакоў, жанравы жывапіс можа ператварыцца ў наўважлівыя ілюстрацыі, пазбаўленыя вострых жыццёвых канфліктаў.

З усім незразумела, чаму такое сціплае месца заняла на выстаўцы скульптура. Яна прадстаўлена дзясцяткамі вышадковых работ, калі не лічыць некаторых твораў Э. Азгура і скульптуру «Салтыкоў-Шчэдрый» С. Селіханова. Беларускія скульптары зрабілі значна больш і лепш за тое, што можна было ўбачыць на выстаўцы. Праўдыве Саюза савецкіх мастакоў БССР і выставачны камітэт несур'ёзна падшлі да раздзелу скульптуры.

Не звачаючы на асобныя песехі, якія паказала выстаўка, беларускія мастакі павінны вельмі грунтоўна задумацца над павышэннем свайго майстэрства, аке адстае ад агульнага ўроўню савецкага вышадкага мастацтва. Кіраўніцтва Салтыкоўскага павінны павесці рашучую і базісатасную барацьбу з усім, што перашкаджае развіццю здаровай крытыкі, памятаючы, што толькі творчая смеласць, бескампрамісная патрабавальнасць да ідэйнага зместу і майстэрства карцін могуць узняць вышадкае мастацтва Беларусі.

У Цэнтральным Камітэце КПСС, у Совеце Міністраў Саюза ССР, у Прэзідыуме Вярхоўнага Савета СССР

Аб 300-годдзі ўз'яднання Украіны з Расіяй

Цэнтральны Камітэт КПСС, Совет Міністраў Саюза ССР і Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР прынялі пастанову шырока адзначыць 300-годдзе ўз'яднання Украіны з Расіяй, аке спадняецца ў студзені 1954 года, як выдатную гістарычную падзею, вялікае нацыянальнае свята украінскага і рускага народаў і ўсіх народаў Савецкага Саюза.

У пастанове гаворыцца, што гэтая знамянальная падзея з'явілася завяршэннем шматвекавай барацьбы украінскага народа супраць імпэрыялістычнай прыгняталікаў — за ўз'яднанне з рускім народам у аднай Расійскай дзяржаве.

Украінскі народ, які вышаў з адзінага караня старажытна-наўвална народнасці, звязаны з рускім народам адзінаства паходжання, блізкасцю і агульнасцю ўсяго гістарычнага развіцця, пастаянна імкнуўся да аб'яднання з брацкім рускім народам. На працягу доўгага часу Украіна была пад ярмом імпэрыялістычнага панавання і цярпела страшэнныя разарэнні і спусташэнне ад агрэсіўных нападў вандруных орд турска-татарскіх ханаў і гнёт польскай шляхты. Украінскі народ, знаходзячыся пад пагрозай знішчэння, пастаянна вёў барацьбу супраць гнёту чужаземных прыгняталікаў.

У вышадкавай вайне 1648 — 1654 гг. украінскі народ пад кіраўніцтвам выдатнага дзяржаўнага дзеяча і палкавальца Багдана Хмельніцкага вёў героічную барацьбу за вызваленне Украіны ад гнёту польскай шляхты, за ўз'яднанне Украіны з Расіяй. Гістарычнай заслугай Багдана Хмельніцкага з'яўляецца тое, што ён, вызваваючы імкненне украінскага народа да цеснага саюза з рускім народам і ўзаацхальваючы працэс складвання украінскай дзяржаўнасці, правільна разумее яе задачы і перспектывы, бачыў выратаванне украінскага народа ў яго аб'яднанні з вялікім рускім народам.

Галоўнай і рашаючай сілай вызваленчай вайны выступала прыгнячанае сялянства, аке змагаўся за вызваленне Украіны ад імпэрыялістычнага панавання і выступала супраць сацыяльнага гнёту феадалаў-прыгоннікаў. Барацьба украінскага народа супраць польскай шляхты знаходзіла шырокае падтрыманне сярод польскага сялянства, аке пакутводжук і спачуванне сярод польскіх феадалаў. Шырокаму размаху народнага руху ў вызваленчай вайне і яго выдатным поспехам садзейнічала пастаянная дапамога і падтрымка рускай дзяржавы і асабліва народных мас Расіі.

Завяршэннем гэтай агульнанацыянальнай барацьбы было рашэнне Пераслаўскай Рады 8 (18) студзеня 1654 года аб ўз'яднанні Украіны з Расіяй, аке з'явілася магутным волеўздольнем свабодалюбівага украінскага народа, вызваваннем яго вялікім імкненнем і надзеі і азначала паваротны этап у яго жыцці. Украінскі народ, звязаны шырока свайго лёс з адзінацарным брацкім рускім народам, у якім ён заўсёды бачыў свайго надзейнага абаронцу і саюзніка, тым самым выратаваў і захаваў сябе, як нацыю.

Уз'яднанне Украіны з Расіяй, наглядчыца на тое, што на чале Расіі стаяў талы пар і памешчыкі, мела вялізнае прагрэсіўнае значэнне для далейшага палітычнага, эканамічнага і культурнага развіцця украінскага і рускага народаў. Аб'яднанне двух вялікіх славянскіх народаў, наглядчыца на рэакцыйную палітыку царства, рускіх і украінскіх феадалаў і буржуазіі, аб'яднала народы Расіі і Украіны, якія выбралі адзіна правільны шлях у сумеснай барацьбе супраць усіх знешніх ворагаў, супраць агульных прыгняталікаў, супраць прыгонікаў і буржуазіі, супраць царства і капіталістычнага рабства.

Наперакор царскай рэакцыйнай палітыцы жорсткага

Першая старонка.

У Цэнтральным Камітэце КПСС, у Совеце Міністраў Саюза ССР, у Прэзідыуме Вярхоўнага Савета СССР. — Аб 300-годдзі ўз'яднання Украіны з Расіяй.

Перадавы. — За творчую смеласць!

Б. Пяркоўскі. — Сельскія бібліятэкі.

Другая старонка.

Н. Пашкевіч. — Знішчальны смех.

А. Сурскі. — Скульптура на выстаўцы.

П. Масленікаў. — Майстар тэатральнага жывапісу.

Трэцяя старонка.

В. Бурносаў. — На подступах да тэмы.

І. Клімацэўская. — Письменник і яго героі.

Д. Палітыка. — Книга патрабуе дапрацоўкі.

Чацвёртая старонка.

Глыбей адлюстроўваць жыццё.

Б. Смольскі. — Палешыцкі музычнае радыё-вышчанне.

Сустрэча з культураваробнікамі.

Артысты ў гасцях у калгаснікаў

У фале клуба іграе духавы аркестр. Вяселіца калгаснае моладзь. Многія калгаснікі стаяць ля ганка клуба, дым час-часу угладнаюцца ў змрок, прыслухоўваюцца да шуму машын, якія імчаць з горада па Маглёўскай шашы.

— Гэта добра, што нас наведваюць артысты. Няхай нашы драмгурткоўцы павучацца, як трэба ставіць спектаклі, — заўважыць хтосьці з прысутных.

Адна за другой выстрайваюцца ля клуба аўтамашыны. З песнямі пад'ехалі хлебавыя суседні калгасны імя Сталіна і імя Дзержынскага. Неўзабаве аўтобус прывёз артыстаў тэатра імя Я. Купалы.

Госці знаёмаліся з калгаснікамі, удзельнікам мастацкай самадзейнасці.

Артысты Ул. Дзядыкоўка, Э. Шанко, Б. Дакаўская і З. Стома адразу завязалі знаёмства з членамі драматычнага гуртка. Гурткоўцы дзеляліся сваімі творчымі планами. Госці ў сваю чаргу цікавіліся, як ідзе падрыхтоўка спектакля па песе К. Краўчы «Партызаны».

Тым часам глыбеліную залу запоўнілі калгаснікі. Звыш 600 чалавек прысутнічала на сустрэчы з шэфамі.

Калгаснікі гораха віталі паведамленне дырэктара тэатра Т. Целічна аб тым, што тэатр бярэ шэфства над іх арцеллю. З вялікай цікавасцю яны прагледзелі спектакль «Паўлінка».

(Наш кар.)

Калгас імя Калініна Рудзэнскага раёна.

Літаратурныя вечары

28 лістапада ў клубе Брэскага чыгуначнага тэхнікума адомыся вечар, прысвечаны барацьбе за мір, на якім прысутнічала каля 700 чалавек. З дакладам на тэму «Староды свету ў барацьбе за мір» выступіў лектар акамо Кліб тав. Кокараў. Члены Брэскага літаратурнага аб'яднання Ул. Кулакоў, А. Авецкін, М. Засім, Ю. Пятроў прачталі свае новыя вершы пра барацьбу за мір. Такі-ж вечар у памышаным Брэскага драматычнага тэатра арганізавала гарадская бібліятэка імя А. С. Пушкіна.

Літурткоўцы Брэскага педінстытута абмеркавалі наўдана п'есу К. Краўчы «Зацікаўленая асоба». З усугунным словам аб драматургіі К. Краўчы і яго новай п'есе выступіў старшы вышадчык Л. Царанкоў. Студэнты Царанкоў, Трушкіна і іншыя выказалі свае думкі аб п'есе.

А. МАКСІМАЎ.

Брэст.

Сельскія бібліятэкі

За пасляваенны перыяд у рэспубліцы

значна пашырлася сетка масавых бібліятэк, павялічыліся іх кніжныя фонды. Цяпер у Беларусі налічваецца 14.867 бібліятэк, кніжны фонд якіх складае 15 мільянаў 595 тысяч экзэмпляраў. Толькі ў калгаснах асобна створана больш трох тысяч бібліятэк. Гэта — яркі паказчык росту культуры беларускага народа.

Адной з лепшых бібліятэк рэспублікі з'яўляецца Сельвіцкая сельская бібліятэка імя Янкі Купалы, акая размешчана ў цэнтры вялікага калгаснага сёла Вялікая Краткая Слонімскага раёна Баранавіцкай вобласці. З 1946 года загадчыкам гэтай бібліятэкі прадуе ўдзельнік Айчынай вайны, энтузіст і аматар свайго справы Аляксандр Іванавіч Жыткевіч.

Кніжны фонд Сельвіцкай бібліятэкі дасягае ўжо 5 тысяч экзэмпляраў. Пастаянным чытачом налічваецца больш 500. За год зроблена 10 тысяч кнігаздач. Вечарамі арганізавана для калгаснікаў калектыўнае чытанне кнігі акадэміка В. Р. Вільямса «Асновы земляробства». Наўдана ў бібліятэцы праводзяцца канферэнцыі чытачоў па творах С. Бабасўскага «Свята над зямлёй» і І. Шамякіна «У добры час».

Актыўным чытачом бібліятэкі з'яўляецца калгаснік Антон Кулак. Ён чытае многа кніг па сельскай гаспадарцы. Гэта дапамагае яму ў рабоце па вырощванні высокіх ураджаў гародніны. За апошні час ён прачытаў таксама многа палітычнай і мастацкай літаратуры. Асабліва цікавае ў яго вышліца кніга Янкі Брыля «У Забалотці дзе», якую ён перачытаваў некалькі разоў.

Шчыра праца навісана ў гэтай кнізе аб нас, сялянх найаой Заходняй Беларусі, якія цяпер сталі на шлях пчасівага калгаснага жыцця, — сказаў ён пра апошнюю Я. Брыля.

Крыніца ведаў — кніга дапамагае ў працы і калгасніку Веры Міхайлаўне Жыткевіч. Прачытаўшы літаратуру аб вопыце работы знатнай свінгаркі Дзюковай, яна ў 1952 годзе дамаглася атрымацца ад

13 свінматкаў 106 парастат. У гэтым годзе яна дабілася яшчэ лепшых поспехаў. У чытальняй зале бібліятэкі абсталаваны стоды: «Дырэктывы XIX з'езда партыі па наўважэнню плану развіцця народнай гаспадаркі СССР на 1950—55 гады» і «Раённы вераснёўскага Пленума ЦК КПСС — у масы». Вышліся рэкамендацыйны спісы літаратуры і палкаты аб кнігах па сельскай гаспадарцы. Створаны кніжныя выстаўкі, прысвечаныя 50-годдзю КПСС, 36-й гадавіне Кастрычніка і 60-годдзю з дня нараджэння В. В. Маякоўскага.

На ўвесь кніжны фонд у бібліятэцы складзены сістэматычны каталаг. Значнае месца ў яе дзейнасці займае даведкавая работа.

Заслужаным аўтарытэтам у сельскага чытача карыстаюцца Пагонцкая сельская бібліятэка Баранавіцкага раёна, Дашкоўская сельская бібліятэка Магілёўскага раёна, Журанская сельская бібліятэка Ашмянскага раёна і рад іншых. Іны ўмела абслугоўваюць чытачоў і актывіна ўдзельнічаюць у вырашэнні гаспадарчых-палітычных задач.

Узорна прадуе бібліятэка сельгасарцелі «Большэвік» Хойніцкага раёна Палескай вобласці. Тут налічваецца больш за тысячу кніг, ёсць навіны літаратуры па розных галінах ведаў. Загадчыца бібліятэкі тав. Гардзевіччэка настомна клопаціцца аб наўважэнні бібліятэкі новымі кнігамі, асабліва па сельскай гаспадарцы. Наўдана яна набыла многа кніг з серыі «Бібліятэка калгасніка», твораў савецкіх пісьменнікаў, удастоеных Стаалінскай прэміі.

Умела займаецца прапагандай сельска-гаспадарчай літаратуры бібліятэка калгасна «Ударнік» Добрунскага раёна. Загэдае бібліятэка там у наладку грамадскага даручэннага рахункавод калгаса тав. Дааменцэва. Са сваймі даручэннем яна сфармавала добра. Бібліятэка наўважасца літаратурай, калгаснікі з цікавасцю ўдзельнічаюць ва ўсіх масавых мерапрыемствах, якіх тут праводзяцца.

Добра таксама пастаўлена работа ў бібліятэках калгаснаў імя Фрунзе Рачыцкага раёна, імя Маленкова Уздзенскага раёна, «Інтэрнацыяналь» Лёненскага раёна, імя Жданова Тураўскага раёна і многіх іншых.

У Баранавіцкай вобласці шырока разгорнута дзейнасць бібліятэк-перасовак. Іх налічваецца 1.132. У вобласці амаль ужо няма такога калгаснага двара, які не абслугоўваўся-б стацыянарнай або перасоўнай бібліятэкай.

Разам з тым, стан работы сельскіх і калгасных бібліятэк рэспублікі яшчэ не адпавядае растучым культурным патрабаванням працаўнікоў калгасна. вёскі, адстае ад задач, пастаўленых перад культураваробнікамі раённымі ЦК і зьезд партыі і вераснёўскага Пленума ЦК КПСС.

У раёне раёнаў сельскія і калгасныя бібліятэкі не праводзяць нікай работы па прапагандае кнігі, абслугоўваюць нязначную колькасць чытачоў. Сельскія бібліятэкі Сапоцкінскага і Лідскага раёнаў Гродзенскай вобласці за 10 месяцаў гэтага года не правалі ніводнага масавага мерапрыемства. Работа многіх сельскіх і калгасных бібліятэк Маладзечанскай і Віцебскай абласцей зводзіцца толькі да выдачы і абмену кніг.

У раёне абласцей і раёнаў кніжныя фонды сельскіх і калгасных бібліятэк вельмі малыя. У Брэскай і Гродзенскай абласцях у сярэднім на адну сельскую бібліятэку прыходзіцца 550 кніг і брашур. З 513 калгасных бібліятэк Полацкай вобласці толькі ў 62 бібліятэках — па 300 і больш экзэмпляраў кніг.

Камаплектаванне сельскіх і калгасных бібліятэк часам праводзіцца беспланова, самацёкам. Кніжны фонд Пярэжырская сельская бібліятэка Рудзэнскага раёна, напрыклад, у асноўным складаецца з мастацкай літаратуры. У бібліятэцы вельмі мала грамадска-палітычнай і сельска-гаспадарчай літаратуры.

Трэба адзначыць, што рэспубліканскія бібліятэчны калектар (дырэктар тав. Лу-

кіна) дрэнна камплектуе масавыя бібліятэкі літаратурай.

Сваімі формамі работы ён пакуху што мала адразняецца ад звычайнага кніжнага магазіна. Нярэдкія выпадкі, калі работнікі бібліятэкараў у паговы за выкананнем фінансаванага плана заславаюць у сельскія і калгасныя бібліятэкі непатрабную для іх літаратуру.

Бібліятэктар абавязаны перабудаваць сваю работу, перайсці ад развэрстка кніг да задавальнення індывідуальных заказаў бібліятэкі.

Адной з асноўных прычын, што затрымліваюць рост кніжных фондаў сельскіх і калгасных бібліятэк, з'яўляецца недавальняючае іх фінансаванне. У Шклоўскім раёне Магілёўскай вобласці ў асігнаваных у гэтым годзе 22 тысяч рублёў на набыццё літаратуры для сельскіх бібліятэк скарыстана толькі 1.500 рублёў. Праўдыве сельгасарцелі імя Гастыля Мінскага раёна ў мінулым годзе ў культфонд адпусціла 17 тысяч рублёў, аднак на набыццё кніг для бібліятэкі з указанай сумы не скарыстана ніводнай капейкі.

Аналагічнае становішча і ў раёне іншых раёнаў. Іно сведчыць аб тым, што раёныя адзёлы культуры, мясцовыя Саветы і праўдыві калгаснаў не надаюць належнай увагі пытанням работы сельскіх і калгасных бібліятэк. У пастанове вераснёўскага Пленума ЦК КПСС указваецца на неабходнасць узяць урэшце работу культурана-асветных устаноў у ўвады, ажывіць дзейнасць клубаў і бібліятэк. Выкананне гэтых патрабаванняў павінна стаць базовай праграмай для ўсіх клубных і бібліятэчных раёнаў рэспублікі. Усім формамі свайго работы сельскія і калгасныя бібліятэкі павінны садзейнічаць прапагандае сельскагаспадарчай літаратуры, пашыраючы аграваацхнічных ведаў сярод калгаснікаў.

Б. ПЯРКОЎСКІ.

начальнік Галоўнага Упраўлення культураваробнікаў Міністэрства культуры БССР.

ПА ЗАКЛІКУ ПАРТЫІ—НА РАБОТУ У МТС І КАЛГАСЫ!

Плакат мастака Е. Тараса.

Скульптура на выстаўцы

Раздзел скульптуры — адзін з самых бедных на рэспубліканскай выстаўцы. Гэта тым больш неарозумела, што ў рэспубліцы планна працуе таленавітых скульптараў, творы якіх шырока вядомыя савецкаму народу. Шкада, што цікавыя іх работы, выкананыя за апошнія гады, вядомы масаваму глядачу толькі па асобных фатаграфіях, якія змяшчаліся ў друку. На выстаўцы-ж экспануецца далёка не ўсё, што створана беларускімі скульптарамі за апошнія гады, і перш за ўсё — не лепшае, за невялікім выключэннем твораў З. Азгура.

Вось, напрыклад, два скульптурныя партрэты Дзержынскага: бюст работы З. Азгура і статуя Дзержынскага, выкананая А. Засціпкі і В. Палеячуком. Калі глядзім на гэтыя дзве скульптуры, дык бачым, што перад намі партреты двух розных па характары людзей, хоць звонку яны і падобныя адзін на другога. Дзержынскі Азгура — чалавек вялікай унутранай сілы і волі, яснага розуму, высакароднага сэрца, і расказана аб ім вельмі лаканічна, пераканальна. Скульптар знайшоў яркія выяўленчыя сродкі для раскрыцця вобраза. Разумны, праніклівы погляд, глыбокая думка, адлюстраваны ў ім, надаюць бюсту Дзержынскага ўзвышанасць, патэтычнасць. Усё гэта выразна раскрытае духоўнае аблічча рыцара рэвалюцыі, усё тут гарманічна, строга.

Па-свойму ўявілі сабе вобраз Дзержынскага скульптары Засціпка і Палеячук. Яны надзілі яго рысамі, агульнавядомымі па літаратуры і выказваннях аб Дзержынскім: сілай волі, цвёрдасцю. Усё гэта адчуваецца і ў рысах твару, і ў паставе фігуры. Але няма ў ім асноўнага — прывабнасці, высякароднасці. У фігуры сапсана многа напышлівасці, арганічна не ўлашчвай гэтым вобразу.

Аднабокасць адчуваецца і ў трактоўцы вобраза В. І. Леніна А. Бембелем. Раскрыць глыбока і поўна вобраз правадра рэвалюцыйнай скульптары перашкодзіла імкненне да вонкавай экспрэсіі. В. І. Ленін — тэмпераментны трыбун. Каб падкрэсліць гэта, аўтар знайшоў вельмі яркія дэталі — характэрны жэст, міміку твару. Усё гэта надае скульптуры мэтанакіраванасць, рамантычную прыналежнасць.

Аднак, захапіўшыся вонкавым эфектам, аўтар упусціў галоўнае — глыбіню вобраза.

Адна з удалых работ на выстаўцы — скульптура Салтыкова-Шчыдрова, выкананая С. Селіханавым. Усё выяўленчыя сродкі аўтар падпарадкаваў адной мэце: данесці да глядача вобраз Шчыдрова-выкрывальніка. Гэтую мэту падкрэсліваюць добра пастаўленыя фігура і рука, якая сіснула борт сурдута. Погляд шчыменніка накіраваны ўдалечыню. У ім адлюстраваны розум над дэсам Радзімы і абуронне агіднасці царскай Расіі. Аднак, нягледзячы на ўсё пераканальнасць скульптуры, ідэя выкрывцы ў ёй успрымаецца некалькі абстрактна, а не спецыфічна па шчыдрынску. У селіханавым вобразе Шчыдрова не адчуваецца сарказма Шчыдрова-сатырыка.

Нарада яшчэ нашы мастакі памяняюць глыбокае псіхалагічнае раскрыццё вобраза дакладнымі і маральнымі тэмамі вонкавых рыс. У такім выпадку творчасць мастака не ўлічваецца вышэй звычайнага фатаграфавання.

Кожны жанр мастацтва мае свае спецыфічныя асаблівасці. Жывапісец, напрыклад, у параўнанні са скульптарам мае значна большыя магчымасці для раскрыцця сацыяльных адносін, укладу жыцця, спецасаблівасцей натур, усё гэта, што вызначае характар грамадскага быцця чалавека. Скульптар-жа ўсё тое, што жывапісец можа перадаць у колеры, каларыце твора, фоне, павінен адлюстравіць

толькі ў паставе. Аднак гэта не значыць, што скульптура не можа вырашыць канкрэтныя сюжэты, якія паказваюць быт, працу савецкіх людзей. Трэба ўмець толькі знаходзіць у навакольнай рэчаіснасці такія сітуацыі, сюжэтыны матывы, якія наглядна раскрылі-б істотныя бакі нашага жыцця, галоўнае, характэрнае ва ўзаемаадносінах людзей.

Скульптуру А. Глебава ў яго рабоце «Новыя горызонты» на першы погляд удалося расказаць глядачу аб ідэі свайго твора — пафасе пераўтварэння прыроды

Ф. Э. Дзержынскі. Фрагмент скульптуры З. Азгура.

чалавекам. Глядачу не прыходзіцца здагадацца — хто перад ім. Існа, што гэта малады геадэзіст, аб чым гавораць разнастайныя атрыбуты іх прафесіі. Яны гатовы выканаць задачы, якія ўскладзены на іх. Аб гэтым сведчаць іх рашучыя погляды, позы і жэсты. Аднак усё гэта рыска застаецца ў межах чыста вонкавага апісання, а таму ён не здольны па-сапраўднаму глыбока ўхваляваць глядача. Больш таго, некаторыя трагізаваныя фігуры робяць непрыемнае ўражанне нячпырнасцю, паэзерства.

У няменнай ступені гэта паэзерства адчуваецца ў рабоце А. Курчкіна «Аб'юрды Брэскай крэпасці». Аўтар здолеў падкрэсліць у фігурах і тварах камаўдзіра і двух байцоў ўсіх мужнасць, гатоўнасць памерці за Радзіму. Глядач ясна ўяўляе, што гутарка тут ідзе аб гераічным падвигу. Але чаму-ж ён не хвалюецца, нягледзячы на ўсё трагічнае апавяданне? Іноў-жа таму, што апавяданне гэта пабудавана на чыста фармальнай аснове. Выяўленчыя сродкі, выбраныя аўтарам, досыць эразувальны, але не выразны, не мастацкі. Спіснутыя зубы — гэтага яшчэ вельмі мала, каб раскрыць вялікую ўнутраную сілу, патрыятызм, самаадданасць байцоў Брэскай крэпасці.

Не зусім удалося скульптура В. Козла, якая спрабавала ў фігурах маці з гаўдубом і двух дзяцей, пастаўленых у неагульных балетных позах, раскрыць імкненне людзей да міру («Мір»).

Важнейшая задача нашых скульптараў — перадаць у яркіх запамінальных вобразах багацце і духоўную прыгажосць савецкага чалавека — будаўніца камунізма. Маркучы на творах выстаўкі, пераказваючы нашы скульптары намяняюць вобразы жывых людзей пазіруючай натурой, якая павінна сімвалізаваць сваімі жэстамі і позамі тую ці іншую тэму.

Алег СУРСКІ.

Майстар тэатральнага жывапісу

Тэатральна-дэкарацыйнае мастацтва Беларусі з'яўляецца самым маладым з усяіх відаў мастацтва.

Значны ўклад у справу развіцця гэтага жанра зрабіў вядомы тэатральны мастак Сяргей Іліініч Нікалаев, які прынёс майстэрства і жывапісную культуру на падмоцы беларускіх тэатраў. Яго творчасць з'яўляецца аваном, якое з'ядала маладое дэкарацыйнае мастацтва Беларусі з вялікімі рэалістычнымі традыцыямі рускага класічнага і савецкага мастацтва.

У 1937 г. С. Нікалаев быў запрошаны ў Беларускі тэатр оперы і балета на пасаду галоўнага мастака. З гэтага часу ўсё сваю творчасць ён прысвячае справе развіцця тэатральна-дэкарацыйнага мастацтва Беларусі. Ён стаў існаць дэкарацыі па ўласных эскізах. У дэкарацыях да опер «Царская нявеста», «Нікавая дама», «У пущах Палесся», «Кастусь Каліноўскі» і інш. глядач убачыў сапраўднае магчымасці дэкарацыйнага жывапісу. Удзель аўтара ва ўсіх стадыях стварэння і афармлення спектакля прывёў да плённых вынікаў. Пастававаць на культуры набыла новую якасць.

Сваім майстэрствам Нікалаев абвергнуў сфэрызацыю некаторых мастакоў і рэжысёраў, якія даводзілі, што адлюстраванне прыроды на сцэне немагчыма без тэатральнай умоўнасці. У афармленні оперы «У пущах Палесся» глядач убачыў вобраз шырокага абгаўлення без усялякай умоўнасці.

Магнетна «будуўніцтва» асобных мастакоў С. Нікалаев супрацьстаяў яркі дэкарацыйны жывапіс, які захапіў сваёй жывасцю. Яшчэ ў 1924 г. К. С. Станіслаўскі гаварыў Ю. Вахрушыну: «Трэба, што-б там ні было, выраць мастака ў тэатр, і вы павінны мець ў гэтым дапамату. Мастак-жывапісец зобавязаны, разлюбіў яго, а тэатр без мастака-жывапісца існаваць не можа. Цяпер усё захапіліся даструктурызмам, умоўнасцю, забываючы, што гэта зусім не такая новая штука. Мастакі тэатра пра гэта даўно ўжо прайшоў». Каструктывізм — гэта крайняя левая самага пошлага, так званата стылю мадэрні.

І пазней, у 1934 годзе, Станіслаўскі адзначыў: «Радасна, што пачынае вяртацца па сцэну жывапіс. Гэта і горача вядома. Гэта вялікая задача. Цяпер, куды ні паверніся, няма жывапісу... Калі вы будзеце вяртаць гэта — хвала вам і слава».

Гэтыя словы вялікага рэфарматара тэатральнага мастацтва в усёй пераканальнасцю сфармулююць дзейную сілу жывапісу. К. С. Станіслаўскі разглядаў жывапіс як незвычайны сродак перадачы мастацкай праўды на сцэне.

С. Нікалаев паказаў, што ідэйная задума спектакля павінна быць, раней за ўсё, ясна перададзена ў завершаным эскізе.

У супрацьлегласць эскізу магчымасці макета, які служыць многім мастакам сродкам перадачы іх задумы, вельмі абмежаваны. Часцей-жа за ўсё макет робяць і ажыццяўляюць на сцэне староляры, бутфары, маляры, якія ніколі механічнай работай не могуць змяніць жывую творчасць мастака. Макет нават нельга аднесці

Афармленне спектакля «Дзючына з Палесся», III акт. Мастак С. П. Нікалаев.

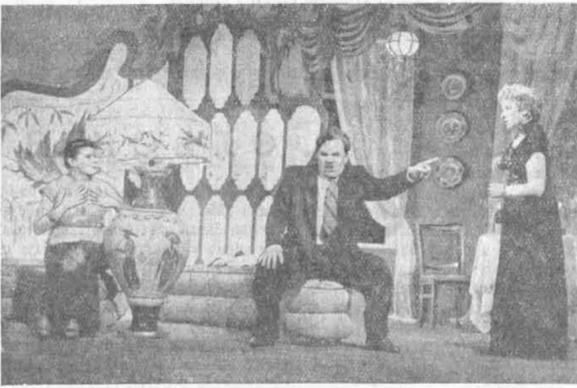
да выяўленага мастацтва. Захапленне макетам адводзіць мастака ад выяўленчых сродкаў — жывапісу, рысунка, перспектывы і прыводзіць тэатральна-дэкарацыйнае мастацтва да занпаду.

Барацьба за культуру эскіза, якую заўсёды вёў і вядзе Нікалаев, з'яўляецца, па сутнасці, барацьбой за мастацкую культуру афармлення спектакля.

Антымагчымасце сцэнадзучыванне, імкненне да інтэнсіўнага колеравага ўспрыняцця сапраўднасці ідэа творчасці Нікалаева з эмацыянальнай прыродай музычнага тэатра. Таму невыпадкова яго асноўны творчы шлях прыходзіць у оперным тэатры. Лепшыя оперныя спектаклі на сцэне тэатра паказаны ў афармленні С. Нікалаева. Яго палітра разнастайная і маляўнічая. «Болер — гэта думка», — гаварыў Раінін. Колер з'яўляецца адным з самых моцных сродкаў тэатральнага мастака. Умець знайсці колеравую танальнасць карціны, якая злілася-б у адзіны акорд з аркестравай партытурай, знайсці «святлоза» развіццё колера, сілу яго па-ступовага напружвання, яго кудымнасцю — значыць перадаць эмацыянальна-псіхалагічную атмасферу сцэнічнага дзеяння.

У выніку ўпартай работы Нікалаев узмацняе рэалістычны жывапіс яшчэ вышэй. Захапленне вонкавай «святлоза», якое наглядналася раней, і любаванне прыгожымі колеравымі спалучэннямі змяніліся імкненнем да больш глыбокага разумення духу эпохі. Кожны мазае, кожнае колеравае спалучэнне накіроўваецца цяпер на выяўленне асноўнай задумы спектакля і раскрыццё яго ідэйнага сместу.

Саме вялікае месца ў творчасці Нікалаева займае руская опера і балетная класіка. «Нікавая дама», «Князь Ігар», «Іван Сусянін», «Дуброўскі», «Мазапа», «Лебядзіна возера», «Чаравічкі» знайшлі сваё належнае ажыццяўленне на сцэне опернага тэатра ў афармленні Нікалаева.

Сцэна са спектакля. Дзіюна Міхайлаўна — арт. Т. Трушына, Карпа Карпавіч — народны арт. Узб. ССР Г. Качаткоў, Паэма — арт. Е. Весніна. Фота Г. Салавейчыка.

«трагічныя» рухі не могуць прыкрыць месцавую машынку Дар'ю, сварліва і ашалеўшу ад зайдрыцтва да ўсёго, што накуль не здолела прыбраць да сваіх рук. Артэстка выконвае ролю ў завострана камедыйным плане.

У сваім духу выхоўвае Дзіюна Міхайлаўна і дзяцей. Прывычкі маці, яе разуменне жыцця поўнасцю перайшлі да дачкі — Паэмы (арт. Е. Весніна). Цялічнае выхаванне ў сям'і, залішняе алячунства маці прывялі да таго, што дзіўна вырастае з пакаленчай душой. Скопчыўшы інстытут, яна не пажадала працаваць «ў свае мары і імкненні» на кіравала да пошуквай жаніха, які-б займаў высокае становішча, жмў у сталіцы і меў многа грошай. Каб здзейснілася гэтая мара, а Паэма атрымаўся-б копія Дзіюны Міхайлаўны. Але наша савецкае жыццё не спрыяе такім шукальнікам лёгката шчасця. Выкрыццё Паэмы займае ў спектаклі вялікае месца. Гэты вобраз існае вялікую сэнсавую нагрузку. Праз яго раскрываюцца многія з праблем, пастаўленых у п'есе.

У аснове створанага Е. Веснінай вобраза ляжыць такі рыс, як наўная вера Паэмы ў тое, што забяспечанае жыццё за чужы кошт (не мае значэння, за чым — бацькі або мужам!) — яе неад'емнае права; зайдрыцце, перайманне захадзеўчых і пэісііх маер, захапленне мады, касме-

тыкай, уборами. Артэстка трэба яшчэ дасягнуць, каб усё гэтыя рысы арганічна зліліся ў малявую вобраз, бо пакуль што яны існуюць паасобку.

Горш абстаіць справа з раскрыццём такога рысу характара Паэмы, як крывадушнасць і яе адносінах да Качубея. Паэма не ўмее па-сапраўднаму кахаць. У яе сэрцы няма месца для шчырных пацудуццёў, бо ўсё яно залюблена імкненнем да выгяднага шлюбю. Сустрэкаючыся з Максімам Качубеем, дзіўчына хлусіць, гаворачы прыгожыя словы. У артэсты-ж яны атрымаваюцца шчырымі, сэрцачнымі.

Наогул Е. Весніна ў асобных месцах іграе так, што там, дзе павінны быць прылыткі лёгкадушнасці, павярхоўнасці, глядач бачыць нешта сур'ёзнае. Гэта можна сказаць, напрыклад, пра размову Паэмы з Максімам аб прафесіі ўрача, калі Е. Весніна даволі пераканальна заўважэ: «Быць урачом — не маё прызыванне! Зрадувай гэта! На гэтай ніве я ніколі не працяну себе, буду звычайным лекарам, пасроднасцю». А табе хіба патрэбна жаніха пасроднасцю? І на самай справе: прафесія трэба выбраць па прызынанню! Можна і памылкова Паэма, выбраўшы медыцынскі інстытут?

Але не, справа не ў памылцы. Справа ў тым, што ў Паэмы гэта проста адгаворка.

Цікава праводзіць Е. Весніна заключную карціну спектакля. Як дым, развеецца ідылія. Карпа Карпавіч анілі с паста намесніка міністра і паслаў на нізкую работу ў Палтаву. Апошняга жаніха Паэмы — Жору Пацалуку пасадзілі за буйны крадзеж. І мы бачым Паэму са сталам рэгістратаршы ЗАГС'а. Увесь бляск знік. А ў душы, адчуваецца, кінцё дзікая янівасць да ўсіх шчаслівых на свеце. Шукальніца шчасця, яна цяпер вымушана толькі назіраць яго на тварах маладых людзей, якія падыходзіць да яе стала, каб замацаваць законам сваё каханне.

Прыходзіць суды і аграном Нетудыха-та, якога ў свой час Паэма выкралася, бо ён ехаў працаваць у вёску і наогул быў невядомым аграномам. Цяпер Нетудыха-та — кандыдат навук, лаўрэат Сталінскай прэміі і жыве ў Кіеве. Даведаўшыся аб гэтым, Паэма-Весніна раптам становіцца асілівай, пускае ў ход свае старыя манеры. Аднак аграном прышоў зарэгістраваць сваё шчасце — у яго нарадзіўся сын.

Зусім выводзіць Паэму з раўнавагі з'яўленне Максіма Качубея з нянавагі. Тэатр знайшоў трыны камедыйны канец гэтай сям'і, які з'яўляецца ўдалым вываршэннем спектакля. Імкнучыся ў алоціць чым-небудзь сапсаваць настрой Максіма ў гэты ўрачысты момант, Паэма дэманстраватыва ідзе да тэлефона, набірае нумар, і, робучы вясёлым міну, шпунча ўскакае: «Серж! Хлончык мой! Роўна ў востем чайкі мяне на «Рыб'еры!» Качубей не спяшаючыся падмае з падлогі тэлефонны шпур і ўстаўляе шпурэць у разетку. Аказваецца, Паэма забылася, што яна нядаўна выключыла тэлефон.

Выяўляльная сіла спектакля таксама раскрыта ў вобразам Карпа Карпавіча. У выкананні Г. Качаткова — гэта тып кіраўніка, які адарваўся ад народа, абаракраціўся, патаржае крытыкай і самакрытыкай. Карпа Карпавіч перадаверыў

Перадачы калектыўнага мастацкага самадзейнасці

Любач у Паставах і ў раёне гурткі мастацкага самадзейнасці раёйнага Дома культуры. На працягу гэтага года самадзейныя артэсты далі звыш 20 канцэртаў для працоўных раёйнага цэнтра і 72 канцэрт для калгаснікаў і механізатараў.

Пры Доме культуры арганізаваны і працуюць харавы, драматычны, танцавальны, музычны гурткі і гурткі выяўленага мастацтва.

Багаты і разнастайны рэпертуар харовага калектыва. Гуртоўцы выконваюць калі ста песень савецкіх народаў і краін народнай дэмакратыі. Рэгулярна выступаюць з канцэртамі мужчынскі і жаночы вакальныя квартэты.

Драматычны гурток у гэтым годзе паставіў п'есы «Калінавы гаі», «Платон Крчат», А. Карнейчука, «За другім фронтам» В. Сабко, а таксама 15 аднаактовах п'ес.

З удзельнікаў драмгуртка вылучана група дэкламатараў, якая чытае вершы, урыўкі з апавяданняў, маналогі з п'ес, фелетоны.

У адным з пакояў раёйнага Дома культуры на сцэнах вясцэ разнастайныя малюнкы. Гэта — работы членаў гуртка выяўленага мастацтва. Асабліва добра выкананы малюнкы з натры мастакамі-самавучкамі тл. Райчонкам, Задачынай, Носавым.

Для абслугоўвання калгаснікаў і механізатараў пры раённым Доме культуры арганізавана агітбрыгада з 12 чалавек. У склад яе уваходзяць спевакі, дэкламатары, танцоры і лектары. Прыязджаючы ў вёску, члены агітбрыгады знаёмяцца з калгасам, выпускаюць «бавяны лісткі» і пішучы частушкі на мясцовыя факты. Яны аказваюць практычную дапамогу сельскім калектывам мастацкага самадзейнасці ў складанні рэпертуара, даюць ім метадныя ўказанні. Нядаўна агітбрыгада арганізавала міжкאלгасны ансамбль народных інструментаў.

А. КУРЛОВІЧ.

Паставы Маладзечанскай вобласці.

КОРАТКА

У Віцебскай абласной бібліятэцы імя В. І. Леніна адбылася канферэнцыя чытачоў па кнізе М. Лынькова «Вехаміны дні».

У абмеркаванні кнігі прынялі ўдзел: студэнт медыцынскага інстытута тав. Москін, выкладчык літаратуры І-й сярэдняй школы тав. Удалевы, выхавальца дзіцячага дома тав. Кушова, вучанца 10-га класа 13-й сярэдняй школы Хаўшынскай і іншыя.

П. БАРАНОЎСКІ.

Звыш ста чалавек штодзённа наведваюць Калінаўскакую раённую бібліятэку. У бібліятэцы — каля 19.000 экзэмпляраў разнастайнай літаратуры. Да паслуг чытачоў — каталогі і картатэкі артыкулаў з часопіска і газет на розныя актуальныя тэмы.

У бібліятэцы адбылася канферэнцыя чытачоў — на тэму «Аб камуністычнай маралі» і па кнігах: В. Ляіса «Да новага берага», Е. Нікалаева «Жыво», а таксама літаратурна-мастацкія вечары, прысвечаныя творчасці Л. Талстога, Н. Астроўскага. Для лепшага абслугоўвання сельскага насельніцтва арганізаваны 33 перасоўкі.

Е. АЛЬБЕРСОН.

Нядаўна ў Енкаўскім сельскім клубе (Лубенскі раён, Палтаўская вобласць) адбылася канферэнцыя чытачоў па апавесці Янкі Брыля «У Забалотці днес», якая вышла на украінскай мове.

А. МАХІНЯ.

Знішчальны смех

Спектакль «Не называючы прозвішчаў» у Рускім драматычным тэатры БССР.

Сатырычная камедыя украінскага драматурга В. Мінко «Не называючы прозвішчаў» — адна з першых п'ес, якія з'явіліся пасля выкрывцы шкоднай творчых «бескарыснасці». На прыкладзе гэтай п'есы ясна відаць, якое велізарнае значэнне для савецкай драматургіі мае барацьба Камуністычнай партыі з усякага роду спробамі сказіць сутнасць метада сацыялістычнага рэалізма.

В. Мінко смела ўскрывае маральныя паганы людзей, якія здарваліся ад жыцця і народа. П'еса накіравана супраць тых людзей, якія яшчэ не пазбыліся старой, буржуазнай маралі. Аўтар паказвае тыповыя абставіны, у якіх узнікаюць гэтыя перажыткі.

Камедыя ставіць рад вельмі вострых праблем. Годзісць савецкага кіраўніка, духоўны свет маладога савецкага чалавека, выхаванне дзяцей у сям'і, пачуццё абавязку перад Радзімай і народам — усё гэтыя праблемы аб'яднаны ў строінай камедыйнай сюжэце і не маюць дакучлівай трагедычнасці, хоць аўтар і не пазабывае ў асобных месцах маралізавання.

Драматургу ўдалося галоўнымі героямі намеснік міністра Карпа Карпавіч, яго жонка Дзіюна Міхайлаўна, дачка Паэма, бацька Карпа Карпавіча — Карпа Сідаравіч. Цікавыя і іншыя персанажы — Максім Качубей, Вада, Жанак, Жора Пацалука.

выразна даносіць да глядача ідэі і думкі п'есы.

Глядач смеецца. Смех гэты мае разнастайныя адценні. У адным выпадку — гэта вясёлы смех з прычыны трапнай рэплікі Карпа Сідаравіча (арт. Е. Палеяцін), у другім — з прычынам чарговага выбрыку дроўна выхаванага, але па сутнасці свайі яшчэ маральна не скаленага Жанэка (арт. Г. Значоўскага). Але самае асноўнае — на працягу ўсяго спектакля не гасне, а, наадварот, узмацняецца смех-абурэнне, смех-нявясцё да саміх імяніска міністра Карпа Карпавіча з яго прынашчымі жмціца і маральнымі асновамі. Галоўная асоба ў гэтай сям'і — Дзіюна Міхайлаўна. Яна вядзецца да тыну людзей, у якіх усё думкі і намеры практыкуны агітзам, а духоўны свет абмяжоўваецца імкненнем да асабістага дабрабыту.

У мінуды Дзіюна Міхайлаўна, паводле слоў адной з гераінь п'есы, — «сладка-радаская верціхвостка», якой пананцавала: яна вышла замуж за баявота камісара грамадскай ваіны Карпа Карпавіча. Пасля не мужа па службовай лініі, вылучыўшы яго на буйную кіруючую пасаду жонка ўспрыняла толькі як магчымасць для сабе ўздыць ад жыцця ўсё, чаго жадала яе мяшчанская душа. І яна дзейнічае, не адчуваючы ніякіх абмежаванняў.

Па п'есе Дзіюну Міхайлаўну можна ўявіць гэтакай «міністэршай» — уладарні, панашлівай. Думаецца, што ў спектаклі магла быць і такая абмежавка вобраза. У гэтым выпадку мінулае Дзіюны Міхайлаўны было-б больш самаскіравана і паказвалася-б тонкімі штрыхамі. Артэстка Т. Трушына паставіла мінулае гераіні на першы план. І ні крыклівае моцнае адзвенне, ні такое-ж моцнае імя — Дзіюна, ні

выхаванне дзяцей мяшчынцы-жонцы і прызвычаўся да той атмасферы, якую стварыла Дзіюна Міхайлаўна ў сям'і. На суровыя гарачыя словы сястры Іўгі (арт. Н. Серакоўскага) аб паводніках Дзіюны Міхайлаўны і Паэмы ён толькі непрыемна крывіцца і безнадзейна махае рукой. Даві Карпа Карпавіча — «не зяртаць увагі!» Але гэта значыць, што ў яго ўжо няма нічога агульнага з абіччам дзяржаўнага дзеяча і камуніста. Невыпадкова ён дакціўся да апыкуства жмціца і праідэявэту Пацалука і Вады. Г. Качаткоў іграе пераканальна, вонкава стрымана, сабрана.

Трэба адзначыць яркую ігру і іншых актараў, у першую чаргу Е. Палеяціна ў ролі Карпа Сідаравіча — сумленнага і прынашчовага простага чалавека, вядомага вялікай народнай мудрасцю, Е. Карнаухава ў ролі Максіма Качубея, І. Лакштанава ў ролі Жору Пацалука. Прывабны вобраз Галя стварыла Г. Равсанова. Артэстка выразна і захапляльна паказвае першае палымнае каханне свайі семнаццігадовай гераіні. Мімаволі напрашваецца супастаўленне гэтага шчырага, крыштальнага пачуцця з крывадушнымі інтрыгамі, з гульняй у каханне Паэмы.

Добрай камедыйнасцю вызначаецца выкананне ролі Вады (арт. В. Краўчыка), Жанэка (арт. Г. Значоўскага). Нядаўна падараны выканаўца да ролі Салма. Артэст А. Кашкер па свайму выгяду зусім не падобен да хлончыка-падлетка. Траціцца ўсякая мера тэатральнай умоўнасці.

Есць у спектаклі і іншыя недахопы, але яны маюць прыватны характар.

Пісьменнік і яго героі

І. КЛИМАШЭУСКАЯ

Чытаючы і перачытаючы аповяданні, апублікаваныя ў першай палове гэтага года часопісам «Полымя», адчуваеш адначасова і радасць і расчараванне. Побач з цікава дзюманымі і таленавіта выкаранымі творамі знайшлі сабе месца на старонках часопіса ўзнімаючы літаратурныя п'яфарыты з герольмі-манексамі, якія шпэцыяльна таварыць, у чымсьці спрабуюць пераканаць, але яны так і не вылікаюць у нас спачування. І імяна такіх аповяданняў, на жаль, пераважаюць большасцю.

Можна таленавіта, усебакова асіаць стол, дрэва, нават букет кветак. Але нехта стварыць вобраз чалавека, не палюбіўшы або не ўзенавідоўшы яго, не ахапіўшы розумам да найдрабнейшых частак усю яго душоўную аб'ядноўваючую сутнасць. Калі пісьменнік сам не бачыць свайго героя, сам да канца не прасякнёў яго настроём, — не убачыць яго і чытач, як-бы многа ні гаварылася аб героі, як-бы ні было запоўнена аповяданне, ніхай нават яркімі, дэталімі.

Вястэрным пярэм рэгістратара пісаў Міўнэй Васілянек аповяданне «Зялёныя агні» («Полымя» № 1). Як старонкі, па сёйму наглядальнік падшоў ён да сваіх герояў. Аўтар не даў у аповяданні адрэтка цэнтральнага героя — машыніста Васіля Артамонава. Памочнікі яго — Фёдар і Паўлік — нібыта намалюваны дэталёва. Але мы іх усё-ж не бачым, не адчуваем, гэта проста маскі. Не бачым мы і Лізу, хоць аўтар нам кажае, што ў яе блакітныя вочы і пушысты валаскі. Відэчым, не гэта робіць вобраз жывым, не гэта стварае ўражанне.

Васіль Артамонаў п'яехаў у рай, пакінуўшы ў бальніцы сваю нявесту Лізу, якой павінен зрабіць аперацыю вачэй. Як пройдзе аперацыя? — гэтая думка непакоеў усе паравозную бригаду. «Эх, каб прычыпіць зверху да паравоза яшчэ крыжкі, ды залюпаць імі, ды паліцець, паліцець!» — думае Васіль. Але якіх толькі перашкод не паставіў аўтар на шляху Васіля. Тут і скорасны састаў у Варшаву, які спатрэбілася прануціць наперад, тут і рамонт чыгуначні, тут і ўрачыцкія правымы на станцыі, і троецца вяртаўца да бальнічкі вачэй, і выкаса бальнічная агарода, праз якую даводзілася пералязаць п'яматкутунаму Васілю, і, нарэшце, урач я дзверей палаты. Усе гэтыя «сперашкоды» да такой ступені мастацкі не апраўданы, што нічога, апрача прыкрасці, не вылікаюць.

Награмаджаючы непатрэбныя, неапраўданыя і прыкрыя перашкоды на шляху Васіля, аўтар хацее, відаць, прымуціць чытача, затэіўшы дыханне, часяць развязкі. Але чытач не затэіў дыханне, яго не хвалюе гэты штучны драматызм сітуацыі, ён, наадварот, здэўжаны і неадвольна надуманы перашкодамі, якія нічога новага да вобразаў аповядання не дадаць.

Аповяданне кампазіцыйна распадаецца на дзве часткі: драма Лізы і рух машыністаў-п'яезінікаў. Як відаць, жадаючы зрабіць вобраз Васіля больш поўным, больш глыбокім, аўтар прышліў да асноўнай тэмы — тэмы кахання — яшчэ і тэму вытворчучу, але гэтая, прычымгата за вушы сюжэтная лінія не злілася арганічна з першай.

Вобраз, які запамінаецца назаўсёды, які ўваходзіць у тваё ўласнае жыццё, як жывы чалавек, — такі вобраз ніколі яшчэ не ствараўся без натхнення пісьменніка, без поўнага зліцця душы мастака з духоўным светам яго героя. Прыкладна такая думка жыцьцё аповядання Ігната

Дуброўскага «Жывая крыніца». Жыццё — гэта невычэрпная крыніца творчасці, — нібы гаворыць нам пісьменнік, не ведаеш жывіцы, не ўвайшоў у яго з галавой, — не будзе з табе мастака.

Сюжэтная канва аповядання каротка такая. Маладая артыстка Клава Яродка рэпетыруе ролю дзяўчынкі-звенявой. Клава — таленавіта артыстка, але роля ёй упарта не даецца. Яна вырашае п'яехаць у калгас, пажыць сярод калгаснай моладзі, расквітацца яе настроём. Сутрэчы, работа на полі, шчырыя гутаркі зрабілі сваю справу: артыстка ўвайшла ў ролю, і прэм'ера прынесла ёй заслужаны поспех.

Добрая задума, добры сюжэт, аднак аповядання усё-ж не атрымаўся. Не зразумёў пісьменнік сваю героіню, не пранікнёў яе гарачасцю, яе добрай творчай упертасцю. З халоднай сярод калгаснай аўтар няўдачу артысткі, яе пуканні і, нарэшце, яе актёрскую ўдачу. Ні адна нота не зарыжала ў ёй эпічна спакойным голасе пісьменніка, ні на адну хвіліну не сшоў ён са сваёй пазіцыі аб'якавага апісальніка.

Сапраўдны мастак да таго ўваходзіць у сутнасць свайго героя, да таго з ім жыццёва, што часта першапачаткова задуманы план у працэсе творчасці непавольна мяняецца. Чудзіць псіхолога надказвае ім: не так не мог зрабіць кажа

век падобнага складу, гэта не ў яго характары, і без жалаю ён мяняе ўжо прадуманы план, следуючы адной толькі жаданай праўдзе. І асабліва важна гэта ў аповяданні, дзе нават адзін фальшывы жэст героя зольны скажыць усю ідэйную задумку пісьменніка.

У жыцці мы заўсёды маем да людзей нейкія пэўныя адносіны. І калі-б сеструў Павел Кавалёў перанаяў сваёго аповядання «Горкі лёс» («Полымя» № 2) у жывой рэчаіснасці, ён напэўна загарэўся-б спачуваннем да адных і вынасіўся да другіх. Аднак аповяданне вылядае газетнай карэспандэнцыі аб жыцці працоўных за рубяжом. Вельмі бедная палітра фарбаў, якімі малюе ён сваіх герояў: беспарадоўнага Джона, яго старую маці і сына Вілі.

Петр Юмоа Гафета ў аповяданні М. Лынькова «Агні Танганькі» («Полымя» № 5) здаецца нам чалавекам, бласкоца блізка і зразумелым аўтару. Вобраз Юмоа глыбока кранае нас сваім горам, захалеце сваёй стойкасцю і пацудым чалавечай годнасці. Пісьменніцкая чуласць не дазволіла Лынькову пайсці па даволі трагічнаму ў нашай літаратуры шляху — на шляху паказу ворага дурным, спрончаным. Лорд Салопінг у Лынькова — чалавек, які думае і нават часам сумняваецца. «... Усё, што ён рабіў, чым ён жыў, чаму ён служыў, — усё гэта... зданневы бляк, умобнае святло...» — думае лорд, вяртаючыся дадому з сесіі ААН. Свабодналюбівая разважання амерыканскага сенатара «...аб непарушэнні асновах цывілізацыі і свабоды...» не могуць ашукца лорда, ён разумее, што гэта проста крывадушнасць драпежніка, які разавіў ляпу на ўсю планету, у тым

ліку і на «...добраю старую Англію...», яму варожае нахабства янкі, але ён больш варожа яму лагер камунізма. Лорд у аб'ягтажанаці. Маральна спустошаны, блізкі да істэрыі, вяртаецца ён у Англію.

Абова яны — і Юмоа Гафет і лорд Салопінг — надоўга запамінаюцца чытачу, таму што аўтар сам убачыў іх.

Калі чытаеш такіх аповяданняў, як, скажам, «Ветка Палесся» Р. Лося («Полымя» № 2), адчуваеш, што ўсё ў творы, пачынаючы ад загаловка і канчаючы заключным сказам, прэтанцірна і надумана. Рыгор Лось — аўтар пачынаючы, нявыяўлены і, магчыма, адной толькі думкі, што прыгожую дзючынку з Палесся можна назваць кветкай Палесся і да гэтага дадумаць яшчэ які-такі сюжэт, аказалася для яго дастаткова падставы для работы над аповяданнем. Малады пісьменнік, амаль без выключэння, хваляецца на адну і тую-ж хваброў: беручыся за работу, яны проста не маюць сілы адмовіцца ад жадання выказаць як мага больш з таго, што сабрала іх назіральнасць, не задумваючыся над тым, на карысць гэта твору ці наадварот — на шкоду. Яны проста пагарджаюць добрым правілам, якое рэкамендуе аддзяць усе лішнія дэталі, каб шалуніны, смецце абавязкова аддзяліліся ад сапраўды каштоўнага.

Самыя першыя старонкі аповядання Ігні Брыля «Гала» («Полымя» № 2) цалкам авадоўваюць чытачом, выдучу яго

у духоўны свет героіні. І міжвольна думаш, як глыбока, як пранікнёна трыба адчуваць чалавека, каб так перадаць рух яго сэрца! Ігні Брыль сам палюбіў і да канца зразумеў Гало, і ў аповяданні пісьменніка душоўна ажыла яго героіня. Мы чуюм яе смех танцоўкі і спявачкі Галі-дэючынны, мы бачым сабея на вачах такой жаласнай у сваім смутку Галі-жанчынны. Такім лірызмам і духоўнай стойкасцю захалеце нас вобраз жанчынны, чыя сэрца пойма горкага непаздаленага кахання!

Надзвычай удаля і выраза падаў Ігні Брыль пейзаж. Мы бачым усё днём, чым ён дыханне, гуці; адчуваем пахі: «У панядзелак, што морам шырокім дождзіць да самага шынажу, сакочуць конікі. Далей недзе — лян стаіць у пучках, таксама многа, многа ільну. Яшчэ ўсе дэпцы, не астыў ад сінекі, пахне, — смачна пахне, нібы прысмажаны алей... А над панядзелак, над днём, над халёнай спакойнай зямлёй, — высокая ў небе поўны, усім задаволены месяц». І ў гэтай спакойнай летняй ночы захождзіца ад суму, пача адзінокае любячае сэрца жанчынны, Галі. У полі грукоча трактар, там ён, Сярожа. Або іна, аб трактарыста, баліць яе сэрца. «Сярожа, — шпунчэць сукі гарачы Галіны вусны, — Сярожа, можа зайшоў-бы. Ну, ход напідца... Ды не, ён не зойдзе».

Пісьменнік не мірыць сваю героіню з каханым. Мы пакаідем Гало ў сылах, і ўсё-ж ад аповядання застаецца светлае ўражанне, і чамусьці наперакор усяму верыцца, што дэсціць за рамкамі аповядання чалае Гало яе жаночае шпачце, што ўсімхінецца яно ёй блакітнымі Сярожынным вачыма.

У творы няма ніводнай лішняй дэталі. Гэтая строгая, калі можна так сказаць, явельная работа над словам і ёсць вынік той усхваляванасці мастака, якая адна толькі натхняе на вялікую сур'езную творчасць.

Кніга патрабуе дапрацоўкі

Д. ПАЛІТЫКА

Інстытут літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР робіць добрую справу, выдаючы асобнымі кнігамі дысертацыі па пытаннях беларускай літаратуры. За апошнія тры гады выдана некалькі дысертацыйных работ, якія атрымалі станоўчую ацэнку. Натуральна было-б чакаць, што з года ў год, ад выдання да выдання якасць гэтых кніг будзе павышацца, прафесійны ўзровень работ — удаскаляцца ў адпаведнасці з ростам патрабаванняў нашай перадавой навуцы.

Ёсць аднак падставы сцверджаць, што ў нагоці за кожным выкааннем выдвеціх планаў у Інстытуте часта забываюць аб якасці кніг. Пры гэтым не ўлічваецца тая вялікая розніца, якая існуе паміж дысертацыйнай работай і кнігамі для шырокага чытача.

У Інстытуте літаратуры і мастацтва рэдактары і аўтары кніг звычайна ідуць па шляху механічнага скарачэння аб'ёму, не перапрацоўваючы належным чынам тэкст. У гэтым пераказе нас выдзала асобнай кнігай дысертацыя А. Семіяноўца «Праза Якуба Коласа» (рэдактар кандыдат філалагічных навук І. Філюбоўца).

Задуму А. Семіяноўца — падтрымана разгледзець дарэволюцыйную празу Я. Коласа — трыба ўсяляк вітаць. Аўтар павінен быў у кнізе для шырокага карыстання падаць у пераканальнай, прастай і даступнай форме вынікі свайго даследавання. Імяна гэтага павінен быў патрабаваць ад яго рэдактар і вучоны совет Інстытута, які надрукаваў кнігу пад сваім графам. Гэта не было зроблена, і ў выніку кніга

кае шмат заўваг.

Самым істотным недахопам работы з'яўляецца яе декларатыўны характар. Стварэцца ўражанне, што фактычная, даказная частка аддзелена ад вывадаў. Застаюцца адзін прашпарываны шпікет, які складаецца з агульнатэарэтычных палажэнняў.

У першым раздзеле кнігі таворыцца аб вытоках творчасці Якуба Коласа. Не вылікае перацяжкі сцвержэнне аўтара аб тым, што асновы творчасці Коласа з'явілася само жыццё беларускага народа, а адным з вытокаў яго павіні — вусяная народная творчасць. Мы верым аўтару, але мы чакаем ад яго, што на жывых і канкрэтных прыкладах ён прасочыць фальклорную традыцыю, асобныя матывы, а таксама вобразы народнай вусяна-паэтычнай творчасці ў Якуба Коласа-празаіка. Аднак аўтар абмяжоваецца апісальным агульным разважанням і дэкларацыямі. Восё ён дэкларуе: «Вялікую цікавасць у Я. Коласа выклікала сацыяльна-завостраныя народныя творы, прасквітаны навінецца да прыгнятальнікаў і жывым народным гумарам. Фальклор быў для Коласа невычэрпальнай крыніцай народнай мудрасці, вылічэннем падае і спазнаванняў народных. Ён жыў у коласкаўскай творчасці, дваў ёй багаты паэтычны матэрыял. З гэтай народнай скарбніцы мастацка гледа малады паэт чэрпаў для сваіх творчых сюжэтаў, вобразаў, мову, паэтычныя інтанацыі». Аўтар налічвае адно сцвержэнне на другое, адзін вывад ідзе за другім, але ўсе яны не праілюстраваны пераканальнымі прыкладамі.

На стар. 20 аўтар сцверджае, што мастацкім вытокаў творчасці Коласа з'явілася вялікая руская, а таксама украінская літаратура. Калі верыць аўтару, дык на Коласа ўплывалі і Пушкін, і Лермантаў, і Гоголь, і Крылоў, і Кальцоў, і Тургенёў, і Леў Талстой, і Глеб Успенскі, і Чэхаў, і Караленка, і Некрасаў, і Чэрнышэўскі, і

Салтыкоў-Шчэдрін, і Шоўчэнка. Неваж так спроччана вырашаць пытанні аб наследванні традыцый дэмакратычнай рускай літаратуры мінулага такім своеасабым народным мастаком слова, як Колас. Зразумела, сам Колас піша, што многія з названых пісьменнікаў будзілі яго творчую думку, схілаў яго да творчасці, уздзейнічалі на яго таксама, як на Чэхава, на Горькага і г. д. Але аўтар кнігі не павінен забываць, што вытокаў творчасці Коласа была класічная руская літаратура, а не розная па характары творчасці пісьменнікаў, супрацьлеглых па ідэйнай накіраванасці. Галаслоўныя сцвержэнні аўтара толькі выніваюць навуковы аўтарытэт кнігі, у той час як канкрэтыя прыклады з Некрасава і Горькага, наадварот, робяць старонкі кнігі цікавымі.

Трыба сказаць, што ў нашым беларускім літаратуразнаўстве і крытыцы ў апошні час вызначылася памылковая тэндэнцыя адшуквання ўплыву ўсіх класікаў рускай літаратуры на дэячю беларускай літаратуры. Традыцый рускай класіцы ў беларускай літаратуры бюспрачынны і дэбра-ворны, але нехта спрашчаць гэта пытанне і зводзіць справу амаль да вучэўска-механічнага зшпавання, пераймання.

Шмат гаворачы аб уплыве рускай і украінскай перадавой літаратуры на

беларускай літаратуры XIX стагоддзя, як аднаго з вытокаў фарманявання Якуба Коласа-празаіка.

У двух абзацах на стар. 30 А. Семіяноўчэ зноў-такі бездоказна заўважае, што не апошнюю ролю ў ідэйна-мастацкім развіцці Коласа адгрыла беларуская літаратура другой паловы XIX стагоддзя. Але чаму размова ідзе толькі аб другой палове XIX стагоддзя? Шч-ж творы першай паловы XIX стагоддзя былі Коласу незнамымі? Колас успрымаў не толькі фальклорнае, але і літаратурную традыцыю. Недапазна саевоасабых нацыянальных літаратурных крыніц, нацыянальнай традыцыі — гэта, на наш погляд, істотны недахоп кнігі.

У двух раздзелах кнігі разглядаецца ідэйна-тэматычная праблематыка і мастацкі асаблівасці дакастрычнай прозы Якуба Коласа. Прынцыпова правільна аналізуючы рэалістычны аповяданні Я. Коласа дакастрычнага часу, А. Семіяноўчэ дапускае шмат непатрэбных адступленняў і паралелей, якія ўскладняюць і запамінаюць пытанні ідэйна-тэматычнай праблематыкі.

На стар. 39 аўтар усю правільна ставіць пытанне аб тым, што цэнтральнай тэмай рэалістычных аповяданняў Коласа названага перыяду з'яўляецца сялянская тэма. З 39 па 45 стар. аўтар зводзіць чытача ў історыю сусветнай, рускай і украінскай літаратуры XIX стагоддзя і растлумачае агульнавядомай ісціну, што гэтая тэма была ўжо ўзята напярэдакімі Коласа. Хранікальны бегам агляд сялянскай тэмы ў літаратуры нічога не дае для разумення ідэйна-тэматычнай праблематыкі прозы Коласа. Наўдальна і асобны паралелі, якія праводзіць аўтар паміж прэацічнымі творами Коласа, Салтыкова-

Шчэдріна, Чэхава, параўнанне, напрыклад, алетарычнай казкі Коласа «Жывы вад» і казкі Салтыкова-Шчэдріна «Каняна», аповяданняў Коласа «Соцік падвёў» і Чэхава «Унтор Прышыбеў».

Сур'ёзным недахопам работы з'яўляецца і тое, што аўтар штучна аддзяліў форму ад зместу ў рэалістычных і алетарычных творах Коласа, які ён аналізуе. Разглед мастацкіх асаблівасцей дакастрычнай коласкаўскай прозы трыба было рабіць адначасова з аналісам ідэйна-тэматычнай праблематыкі. А. Семіяноўчэ вылучае мастацкія асаблівасці ў асобных раздзелах кнігі. Дваццаць старонак кнігі прысвечаны агульным разважанням аб вучо-беласе Коласа ў майстэрству навуцы і казкі рускай літаратуры, аб гумарыстычным і сатырычным смеху Коласа, аб п'яезаку, партрэце. Баючыся паўтарыць свой ідэйна-тэматычны аналіз пры разглядзе мастацкіх асаблівасцей, аўтар абмяжоваецца фармальнымі прыкладамі. Няма ў кнізе глыбокага аналізу моўных сродкаў Коласа, не паказана, як мова выкарыстоўваецца з мэтай стварэння яркіх вобразаў, з мэтай раскрыцця ідэйнага зместу твора.

На стар. 112 аўтар піша: «З мэтай надць сваім аповяданнем гумарыстычную афарбоўку, Якуб Колас апрача параўнанняў ужывае эпітэты, метафары, гіпербалы, якія нясучу ў сабе поўную долю гу-

на, яны часта не маюць пэўных адценняў гумару; гэта вылікаецца ў кантэксце, у сувязі з агульным зместам цэлага выраза». Але сутнасць эпітэтаў, метафар, гіпербал, аб якіх дэкларуе аўтар, іх мастацкія функцыі не раскрытаваны. Мова аповяданняў Коласа не атрыла належнага аналізу ў гэтым раздзеле. Мала сказана аб асаблівасцях кампазіцыі, аб сюжэце аповяданняў.

Істотным недахопам работы з'яўляецца тое, што аўтар не паказвае, якое месца займае дарэволюцыйная проза Коласа ва ўсёй творчасці Коласа-празаіка.

Акрамя значных прынцыповых недахопаў, кніга мае і дробныя, якіх можна было-б лёгка пазбавіцца, калі-б рэдактар І. Філюбоўца паставілася больш уважліва да сваёй работы. Так, на стар. 18 беларуская прырода называецца суровай, што спрыяе выпрацоўцы цвёрдага і валагата характару беларуса. А ўжо на стар. 47 гэта прырода робіцца цудоўнай, паэтычна суровае знікае. На стар. 68 аповяданне «Соцік падвёў» вызначаецца, як сатыра не толькі на шляхы выканаўцаў царскіх законаў, але і на заканаўцаў — цаца і яго міністраў; а на стар. 95 «Соцік падвёў» — адно з аповяданняў, дзе аўтар у традыцыйна-гумарыстычным плане паказвае адмоўны бок сялянскага быту — янычх сялян. На старонках 114—115 аўтар піша, што, як правіла, колькасць герояў у аповяданнях Я. Коласа «вельмі назначная, не больш аднаго...». А ці-ж быўае менш?

Сваім заўвагамі мы не жадаем закрасіць патройнай кнігі А. Семіяноўца аб дарэволюцыйнай прозе Якуба Коласа. Мы гварым аб не недахопах з тым, каб яны былі ліквідаваны пры перавыданні. Мы хочам напаміць Інстытуту літаратуры і мастацтва аб неабходнасці праўдліва да падобных выданняў больш высокай патрабаванні.

ТРЫБУНА ПІСЬМЕННІКА

На подступах да тэмы

В. БУРНОСА

З'яўленне кожнага выдатнага твора сведчыць мастацкай літаратуры самым непасрэдным чынам звязана з такімі падзеямі ў жыцці народа, якія характарызуюць новыя крокі ў яго гістарычным развіцці. Пэсімізма і выкалічкі гэтага постулу народа ўперад з'яўляюцца створаным пісьменнікам станючыя вобразы, тэмы. Яны ўзбабляюць патрабаванні эпохі, дух барацьбы народа, яго іранію, яго надзею, канцэнтруюць у сабе лепшыя рысы народа, усё яго лепшае, перадавое.

Даць кнігу своечасова, стварыць вобраз, які-б раскрыў наш сённяшні дзень, асэнсаваць і адлюстравалі ў мастацкіх вобразах і кардальных рысах заўтрашняга дня — важнейшая задача сацыялістычнай літаратуры. Наша літаратура мае да гэтага ўсе магчымыя. Яна ўзброена марксісцкім вучэннем аб партыйнасці, асяням разуменнем прынцыпа тыповасці.

Як відаць, у сучасны момант пярэднім краем, перадавой пазіцыяй барацьбы нашага народа з'яўляецца барацьба за рэзкі ўздым сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, за яе новы росквіт, за высокую ўраджаі.

Усе мы бачым, якое вялікае месца сёння займаюць у жыцці нашай краіны механізатары сельскай гаспадаркі. Таму натуральна звярнуць увагу, ці з'яўляюцца яны зараз героямі п'яезднага краю літаратуры. Відаць, было-б неадаравальна не ўлічваць, што літаратура — справа складаная, што роман, апавесць, паэма патрабуюць ад пісьменніка і багатага жыццёвага вопыту, і вялікага таленту, і насыпчана напружанай працы. Але наша крытыка мае права і абавязана ўвешчаваць ў літаратурны працэс, надаручаюць тое, што напярэдне набыта ў вырашэнні той ці іншай тэмы, скажаць, чаго нехапае і што ўпущана ў гэтым пытанні.

У нас стала заканамерным параўноў-

ваць добры твор з выйранай бітвай, а подступы да новых вельзіаных оадач, да новых тэм з подступамі да яшчэ незавячаных вышшэй. І сапраўды, кожнае ўдалае вырашэнне новай тэмы звязана з творчым падыходам пісьменніка, з творчай сме-ласцю.

І вось, аналізуючы творы беларускай савецкай літаратуры апошніх год, трыба сказаць, што знадта мала пісьменнікаў спрабавала свае сілы ў найважнейшай тэме аб пераўтваральнай ролі машына-трактарных станцый у сацыялістычнай сельскай гаспадарцы, у паказе ролі механізатараў у гэтай справе.

Найбольш іначын твор на гэтую тэму — роман М. Паслядовіча «Святло над Ліпскам». Сустрэкаем мы вобразы механізатараў і ў аповяданнях А. Кулакоўскага «Вечар трактарыста», У. Краўчанкі «Воснавымі днямі», «Андрыйка», «Песня над полем». Аднак гэтай тэме некааторую увагу І. Шамякін у сваім романае «У добры час». У гэтых творах мы знаходзім водгук нашай літаратуры, трыба сказаць, слабы і далёка недастатковы, на гераічную, самаадданую працу механізатараў рэспублікі па аднаўленню машына-трактарных станцый Беларусі пасля Вялікай Айчыннай вайны.

У тым, што трактарыст Назар Трацюк у романае «Святло над Ліпскам» М. Паслядовіча праз усю ваіну хваў ад гітлераўцаў закарпачы ў вямаў трактар і адрэзу пасля вызвалення родных мясцін выехаў на гэтай машыне на поле, раскрываецца патрыятызм нашых савецкіх людзей і веліч дурных перадавых людзей сацыялістычнай вёскі. Даміід Січ глыбока разумее ра-

шаючую ролю трактараў і іншых машын у справе ўдзыху калгасаў. Ён поўны веры ў вялікую пераўтваральную сілу машын і разважае так: «Кожная гадына вольнага трактарам — гэта-ж бадай цэлы гектар! Тое, што конікі не зробілі і за ўвесь дзень. А калі працаваць у дзве змены...» Але-ж у калгасе былі толькі адзін трактарыст — Назар Трацюк. І тады Січ сам становіцца напарнікам на час адпачынку Трацюка.

М. Паслядовіч імкнуўся апавяцьзавец гераічную працу перадавых механізатараў. Усе ў жаласце МТС з радасцю сустракаюць кожную перамогу трактарыста ці камбайнера, усё ўносяць сваю долю намаганняў, каб гэтая праца была паспяховай. Самыя ідэальныя вобразы не толькі рамана, але і іншых твораў аб механізатарах з'яўляюцца вобразы Назара Трацюка. Гэты вобраз нясе ў сабе тую п'яэсу, што ўласціва нашым механізатарам — любоў і адданасць да сваёй прафесіі, настрывнае імкненне ўперад, наватрства, пачуццё адказнасці за лёс ураджаю, умненне бачыць жыццё ў перспектыве. Трацюк беражэ кожную кропля гаручага. Ён пераходзіць на пагадніны графік. Ён разлічыў, што яго трактар можа цягнуць яшчэ адзін чапачкоўны пагуд. Для Назара Трацюка трактар быў быццам жывой істотай, да якой неадаравальны былі абавязковыя адносіны. І назву трактарыста даў сваёй машыне з такой любоўю — «Свепік». Дзве тысячы гектараў узяў Трацюк на сваім «Свепіку». Але трактарыст не ганяся за «Свепіку». Але трактарыст не ганяся за тымі тысячамі гектараў, у яго на першым месцы былі клопаты аб ураджаі.

Уначальнае жаласці МТС былы трактарыст Васіль Рыгоравіч Шамаа, глыбокі знаўца сваёй справы. Праўда, Шамаа атастаў ад Дамііда Січа ў разуменні гэта, што МТС павінен скарыстаць усё магчы-

ма масці для механізацыі важнейшых працэсаў у калгаснай вытворчасці. Таму ён пярочыць патрабаваннем Січа вывоіць гной на трактарах, бо прывык, што трактарам толькі арыць, цягаць селікі, жнярэкі, ільнадерабілі. Але вобраз Васіля Шамаа, хваця і скупа аформаваны пісьменнікам, усё-ж цікавы сваёй чыстасцю да запатрабаванню трактарыстаў, сваёй марай аб новых машынах, клопатамі аб захаванні старых. Гэтым жывуць усё супрацоўнікі калектыва МТС. Цікава перадаў М. Паслядовіч момант агляду трактара «Свепіка» пасля акачвання сельгаспадарчых работ. Трактарыст, механік, камбайнер, аграномы сабраліся, каб даведацца, якое-ж «здароўе» ў «Свепіка». «А вокла схіласта над матаром Васіля Рыгоравіча ўжо стагў шчыльняны і маўляныя нагоўд трактарыстаў, сласараў, кавал

Глыбей адлюстроўваць жыццё

(На абмеркаванні твораў Рэспубліканскай выстаўкі выяўленчага мастацтва)

Рэспубліканская выстаўка выяўленчага мастацтва з'яўляецца творчай справай беларускіх мастакоў за два гады. Поруц з вялікай колькасцю экспанатаў пейзажнага жыцця тут ёсць гісторыка-геаграфічны і жанравы кампазіцыі, творы станковай і кніжнай графікі, скульптурны і жывапісны партрэты, надформы. Выстаўка выкарыстоўвае глыбей гледчы.

Гэты дзень у Акружым Доме афіцэраў адбылося абмеркаванне твораў выстаўкі. З дакладам аб жыццёвым і скульптурным выступленні П. Герасімовіч і А. Васілеўскага. Але сапраўдна дэдукцыя пачалася толькі на другі дзень абмеркавання, пасля кароткага, грунтоўнага і прычыновага выступлення сакратара партыйнай арганізацыі Саюза мастакоў П. Масленікава. Ён выказаў думку аб тым, што галоўнай прычынай няўдач многіх палатнаў, якія з'яўляюцца на выстаўцы, у бесконтрастнасці, у адсутнасці глыбокага змыслаў.

Асноўная хіба карціны Н. Воранава «Па дарожцы Ленінскага ЦК РКП(б)» у тым, што ў ёй няма выразнага канфікта, сюжэта, дзеі, інтэлектуальнай насмачнасці вобразаў. Таму асобныя тэхнічныя ўдзельнікі мастака траціцца, не дасягаючы агульнай мэты.

Невыразна вызначаны ўзаемаадносінныя цэнтрынага вобраза з акружэннямі яго быццём, твары якіх у пераважнай большасці чамусьці схаваны ад гледчага.

У кампазіцыі П. Крахалёва «Будзённіцтва гідрэлектрастанцыі «Дружба народаў» таксама няма сюжэта, не вырашана асноўная тэма дружбы. Галоўная ўвага маладога, яшчэ нявыпятага мастака аддадзена пошукам удалага колеру і асветлення. У «Сямі Удальцаў» І. Рана глыбока пацупілі падменены найгрышам, сантэмантам.

Гістарычныя палатны А. Шыбіна «Весь такая партыя» — вынік напружанай творчай працы прафесійна сталега мастака, аднак яго па-сапраўднаму не хваляе гледаць. Вялікая тэма глыбока не асэнсавана аўтарам, няма тут назвы кампазіцыі. Галоўная ўвага, на думку П. Масленікава, аддадзена халоднаму карынтнаму вырашэнню карціны, сухому, рытарычнаму расказу і выкавану блыска фарбаў. Вобразы рабочых, салдат і большасці збудаваных.

П. Масленікаў падрабязна сымплекціва на хібах пейзажаў і жанравых карцін. Адсутнасць глыбокай эмацыянальнасці характэрна для многіх пейзажаў выстаўкі. У непрацаваных асядах перададзена толькі суб'ектыўнае ўспрыняццё прыроды. Няма ў гэтых работах належнага каларыту, своеасабіваці, вельмі аднастайна матывы, адсутнічае назва кампазіцыі, а галоўнае — выразнае судам. Многа перапаняў, асабліва ў каларыце.

І. Ахромчык у сваім выступленні падрабязна сымплекціва на хібах пейзажаў і жанравых карцін. Адсутнасць глыбокай эмацыянальнасці характэрна для многіх пейзажаў выстаўкі. У непрацаваных асядах перададзена толькі суб'ектыўнае ўспрыняццё прыроды. Няма ў гэтых работах належнага каларыту, своеасабіваці, вельмі аднастайна матывы, адсутнічае назва кампазіцыі, а галоўнае — выразнае судам. Многа перапаняў, асабліва ў каларыце.

Скульптурным творам прысвяціў сваё выступленне С. Селіханавіч. Ён сымплекціва на хібах пейзажаў і жанравых карцін. Адсутнасць глыбокай эмацыянальнасці характэрна для многіх пейзажаў выстаўкі. У непрацаваных асядах перададзена толькі суб'ектыўнае ўспрыняццё прыроды. Няма ў гэтых работах належнага каларыту, своеасабіваці, вельмі аднастайна матывы, адсутнічае назва кампазіцыі, а галоўнае — выразнае судам. Многа перапаняў, асабліва ў каларыце.

Скульптурным творам прысвяціў сваё выступленне С. Селіханавіч. Ён сымплекціва на хібах пейзажаў і жанравых карцін. Адсутнасць глыбокай эмацыянальнасці характэрна для многіх пейзажаў выстаўкі. У непрацаваных асядах перададзена толькі суб'ектыўнае ўспрыняццё прыроды. Няма ў гэтых работах належнага каларыту, своеасабіваці, вельмі аднастайна матывы, адсутнічае назва кампазіцыі, а галоўнае — выразнае судам. Многа перапаняў, асабліва ў каларыце.

прамернай дэталізацыяй, недастаткова глыбока працаваў над псіхалагічным раскрыццём вобраза. Увага скульптара павінна канцэнтравана не толькі на выразнасці твару, але і на ўсёй кампазіцыі партрэта.

Юст В. І. Леніна — няўдача А. Бембеля, бо мастак не спраўно належна кампазіцыйнага вырашэння вельмінага вобраза і прамерна захістаў яго вонкавымі рысамі.

Гаворачы аб кампазіцыі А. Глебава «Новыя гарызонты», С. Селіханавіч не пагаджаецца з тымі крытыкамі, якія лічыць, што ў ёй няма канфікта, нібы ўсё тут пабудавана на вонкавай пластыцы. Ён сцвярджае, што работа А. Глебава невыразна па жанру, бо ў ёй змешаны элементы дэкаратыўнай і жанравай скульптуры. Нама выдкіга аб'яўлення тэмы, глыбокай псіхалагічнай распрацоўкі вобразаў, належнай унутранай сувязі паміж асобнымі фігурамі.

Не ўдалася В. Козак група «Мір». Аўтар не дасягнуў глыбокага ўвасаблення змысла і больш жывой трактоўкі форм.

Да лепшых скульптурных работ выстаўкі, на думку С. Селіханавіча, належыць таксама статуэтка С. Адашкіна «За мір» і бюст «Народны артыст БССР Р. Шырма», выкананы М. Робертанам.

Аналіз графічных работ быў зроблены ў дакладзе Г. Баравік. Серыя малюнкаў С. Раманава аб беларускіх партызанскіх выхаванцаў жыццёвай праўды. Асабліва пераканальны вобраз Канстанціна Заслона. Добра скаманаваны малюнак «Рыма Куныла на заданні», у якім глыбока і праўдына раскрыты вобраз героя.

Партрэт стэханаўкі Е. Макароні (мастак Н. Галоўчанка) выкананы на добрым прафесійным узроўні. У ім перададзена вольная натура жанчыны, але энергія і ўнутраная сіла, адназначна дамагачца пастаўленай мэты.

Да ўдач дакладчыка адносіць і палат Е. Тараса «Па закліку партыі — на работу ў МТС і калгасы!».

Аднак майстэрства графікаў яшчэ не задавальняе гледача. Гуамы і акварэлі Д. Лейтмана не заўсёды выразныя. У акварэльных і вугальных пейзажах М. Бельскага ёсць элементы прафесійнага майстэрства, але яны не ўзабагачаюць гледача веданнем прыроды нашай Радзімы, яе гістарычных мясцін.

На выстаўцы мала літаграфіяў, літаграфіі і зусім няма афорта.

Скупа прадставлены кніжныя ілюстрацыі і палатны, работы ў галіне сатырычнага жанра.

Есць цікавыя сатырычныя малюны. Але, прагледзячы карыкатуры на выстаўцы, не заўсёды можна адроніць індывідуальнае аблічча мастака; ва ўсіх аднолькавы штырх, колер, няма тыповасці ў тварах. Некаторыя карыкатурысты дрэнна валодаюць малюнкам.

Мастацтвазнаўца М. Сакольнік (Масква) адзначае, што выстаўка 1953 года ў параўнанні з мінулымі выстаўкамі мае значна больш добрых работ, што сведчыць аб плённым імкненні беларускіх мастакоў да вышэйшай ідэйнасці і майстэрства ў сваіх творах.

М. Сакольнік падрабязна аналізуе кампазіцыі А. Шыбіна «Весь такая партыя» і Н. Воранава «Па сагаду Ленінскага ЦК РКП(б)». Крытык лічыць, што ў большасці гістарычных кампазіцый беларускіх мастакоў адчуваецца афіцый-

насць і параднасць. Народ у іх не пададзены, як асноўны творца гісторыі, і гэта адзін з галоўных недахопаў гістарычных палатнаў.

Гаворачы аб жанравых карцінах, М. Сакольнік лічыць, што «Шахматны» і «Сібіры» А. Гугеля харабейшыя на тэме і задуме, чым некаторыя мінулыя работы гэтага здольнага жывапісца.

Больш вядоў кампазіцыя М. Кліонскага «Калгазніца наспягасця». Гэта эскіз, а не карціна, аднак тут відаць псіхалагічнае аблічча кожнага перапаня.

Вялікае месца на выстаўцы займае пейзаж. Шкада, што пейзажы — гэта ў пераважнай большасці толькі здымкі з прыроды, а не сапраўдныя карціны. Нама хваляючых карцін беларускай прыроды, не паказаны пераўтварэнні, якія змянілі аблічча савецкай зямлі. Мастакі часта выступаюць нявольнікамі прыроды, а не майстэрамі станковай пейзажнай карціны.

Да ўдалых пейзажных работ М. Сакольнік адносіць пейзажы Г. Азгур, Б. Зыніродскага і некаторыя іншыя.

Сарод работ абласных мастакоў сваім становачым рысамі, на думку М. Сакольніка, вылучаецца партрэт Тацяны Лапацінай (мастак А. Шаўчэнка).

Аспрэчваючы некаторыя крытычныя заўвагі па гістарычнаму палатну В. Волкава, мастацтвазнаўца вызвае думку, што карціну нельга разглядаць як чыста станковую, напярэдня ацэньваць яе з такой пазіцыі. Гэта панарамнае палатно, карціна-панэ, фрэска, і разглядаць яе трэба з вялікай адлегласці, каб мець праўдзіннае ўяўленне аб багатым змесце твора.

Сакратар аргамітэта Саюза савецкіх мастакоў БССР А. Ір-Краўчанка адзначыў непрацаванасць журні выстаўкі, якое пагадзілася экспанаванне здымкаў і прафесійна слабыя работы замест закончаных, поўнаценных карцін. Дрэнная, нехайная экспаніцыя выстаўкі. Лепшыя работы не сабраны ў цэнтры, а творы асобных майстроў раскіданы па розных залах. Безуважна размешчана скульптура і карціны абласных мастакоў.

Ір-Краўчанка не заагаджаецца з крытыкай жанравых кампазіцый С. Ткачова «У горах на вучобу», у якой багата цэльнасці, цікавы каларыт і адлюстраваны рысы вольнага побыту на вёсцы.

Да найбольш удалых скульптур выстаўкі належыць бюсты Ф. Э. Дзержынскага і К. Е. Варашылава работы З. Азгурскага.

У абмеркаванні выступілі таксама старшыня праўлення Саюза савецкіх мастакоў БССР А. Бембель, мастакі З. Азгур, А. Гугель, А. Шыбіна, Я. Зайцаў, М. Бельскі, Н. Гудзіў, П. Явіч, А. Шаўчэнка, П. Данеля, намеснік міністра культуры БССР П. Лятворскі і іншыя.

Выстаўка паказала, што поспехі беларускіх мастакоў маюць значна большымі, каб арганізацыйна-творчая работа праўлення Саюза савецкіх мастакоў БССР выдася з улікам індывідуальных запатрабаванняў усіх жыццёваці і скульптараў.

Дрэнна былі падрыхтаваны даклады па скульптурцы і жывапісе. У іх не былі пададзены творчыя праблемы развіцця нашага мастацтва.

Вынікі абмеркавання выстаўкі абавязваюць праўленне Саюза рашуча перабудаваць сваю работу ў адпаведнасці з новымі задачамі выяўленчага мастацтва Савецкай Беларусі.

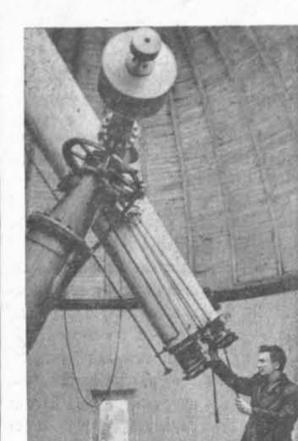
давое і выкрываюць адсталяе, аджываючае. Складанымі і выключна адказнымі задачы стаюць перад пісьменнікамі, калі трэба паказаць ва ўсёй паўнаце, праўдзіннасці, глыбіні і развіцці вобразы перадавых людзей нашай сённяшняй сацыялістычнай вёскі.

Вялікую дапамогу ў выкананні гэтай задачы аказаў пісьменнікам гістарычная паставона Пленума ЦК КПСС «Аб мерах далейшага развіцця сельскай гаспадаркі СССР». Вызначаныя грандыёзныя праграмы сацыялістычнага будаўніцтва на вёсцы, асяляючы далёка ўперад шлях нашата росту, гэтыя Паставоны ясна акрэсліваюць і шляхі дасягнення поспехаў.

Пленум падкрэсліў, што кіраўнікі партыйных і савецкіх арганізацый павінны не толькі чытаць даклады ад неабходнасці распаўсюджвання перадавога вопыту, але галоўнае — самі вывучаць гэты вопыт і актыўна ўкараняць яго ва ўсе калгасы і саўгасы. «Перш, чым заклікаць другіх, кіраўнік павінен на месцы добра вывучыць перадавыя прыбыты і метады вядзення гаспадаркі, каб ён мог добра ўяўляць тое, да чаго ён заклікае, бываючы ў калгасы і саўгасы, даваць неабходныя парады і аказваць дапамогу» (Н. С. Хрушчова). Аб мерах далейшага развіцця сельскай гаспадаркі СССР.

Вядома, пісьменнік не абавязаны быць інжынерам ці заахнікамі, арганамом ці трактарыстам, але пісьменнік з'яўляецца інжынерам чалавечых душ, азначаючы ён павінен грунтоўна, усебакова разбірацца ў справах сваіх герояў, у працы і заахнікаў, і арганізмаў, і трактарыстаў, каб паказаць лепшае ў іх дзейнасці і пацярпаць яго, каб выкрыць усталёвае, адсталяе і савеснічае яго ліквідацыя.

Сказаць новае слова ў літаратуры ад новым у жыцці, ад героі сённяшняй сацыялістычнай вёскі дапаможа пісьменніку толькі сапраўды глыбокае вывучэнне жыцця.

ЛЕНІНГРАД. Хутка ў Пулкове адбудзена ўраччэае адкрыццё Галоўнай астранамічнай абсерваторыі Акадэміі навук СССР. Адноўленая абсерваторыя абсталявана выдатнай айначым апаратурай.

На здымку: кандыдат фізика-матэматычных навук В. В. Лаўдоўскі ля астраграфа, пры дапамозе якога вызначаюцца месцазнаходжанне небесных цел і рух зорак.

Фота В. Капусіна і Н. Науменкава.

Сустрэча з культасветработнікамі

У рэдакцыі газеты «Літаратура і мастацтва» адбылася сустрэча з лепшымі работнікамі культуры-асветы ўстаноў рэспублікі. Удзельнікі сустрэчы расказалі аб тым, як яны прапагандауюць рамёшні верасіўскага Пленума ЦК КПСС сярод калгаснікаў, механізатараў сельскай гаспадаркі.

Загадчык Стральненскай хаты-чытальні Івануцкага раёна О. Лагодзіч расказала прысутным аб тым, як хата-чытальня дапамагае працаўнікам сацыялістычнай вёскі авалодаць дасягненнямі савецкай араблагатчайнай навуцы і вопытам перадавых калгасцаў і калгаснікаў.

Работца сельскага лекторыя прысвяціў сваё выступленне загадчык Крыўскай хаты-чытальні Уваравіцкага раёна Г. Емельянаў. Ён паведаміў, што пасля верасіўскага Пленума ЦК КПСС лекцыі і даклады ў большасці сваёй чытаюцца не пасрэдна ў брыгадах. Лекторыі арганізуе выступленні перадавікоў сельскагаспадарчай вытворчасці.

— Восем год працую загадчыкам Новасельскай хаты-чытальні Хойніцкага раёна, — гаворыць І. Чанан. — Цвёрда перакананы, што пэўныя вынікі ў рабоце можна дасягнуць толькі з дапамогай актыўнасці.

І. Чанан расказаў, як актыўна хата-чытальня дапамог правесці тры вечары жыццёвага, вечар моладзі, вечар пытанняў і адказаў.

Дырэктар Слонімскага раёна Дома культуры В. Кендра крытыкавала Галоўнае ўраўленне культасветустановаў Міністэрства культуры БССР за неаператыўнае кіраўніцтва.

— Яшчэ першага лістапада, — гаворыць яна, — вышла ў свет вельмі патрабнае нам інструктыўна-інфармацыйнае пісьмо «Прапаганда рамёшні верасіўскага Пленума ЦК КПСС культасветустановамі». Але для таго, каб пісьмо трапіла з Мінска ў Слонім, спатрабілася больш месяца. Я асабіста атрымала яго толькі 4-га снежня. У пісьме я не знайшла адказу на хваляючае мяне пытанне, як лепш арганізаваць прапагандау рамёшні Пленума. Мне нават адказаў, што многае перапісана з ранейшых метадычных пісем. Знойдзены даклады, канферэнцыйныя чытачы... Я не супраць іх. Яны, вядома, патрабны. Але дзе-ж новыя формы работы? Нам патрабны больш глыбокія метадычныя распрацоўкі.

На сустрэчы гаварылі аб тым, што сельскай культуры-асветы ўстаноў атрымліваецца мала канкрэтнай дапамогі ад раённых аддзелаў культуры, абласных упраўленняў культуры, Дамой народнай творчасці.

Удзельнікі сустрэчы ўказвалі, што неабходна перабудаваць і работу рэспубліканскага Дома народнай творчасці. Яго работнікі павінны часцей бываць не пасрэдна ў сельскіх самадзейных калектывах і там аказваць практычную дапамогу.

Газета «Літаратура і мастацтва», аднакалі прамоўцы, яшчэ не стала трыбунай перадавога вопыту работы культасветустановаў рэспублікі. На яе старонках мала друкуецца матэрыялаў аб рабоце хат-чытальні, бібліятэкаў, музеяў, раённых Дамой культуры і г. д.

На сустрэчы выступілі: пісьменнік Іван Шамякін, загадчык Аляксеевіцкага сельскага клуба Драгічынскага раёна Н. Прамоўчыч, загадчык Пастаўскай раённай бібліятэкі Ул. Федараў, дырэктар Старадарожскага раёна Дома культуры Н. Ратнер, загадчык Дашкаўскай сельскай бібліятэкі Магілёўскага раёна М. Барадзіна, мастакі кіраўнік хора калгаса «Чырвоны Кастрычнік» Удзельскага раёна П. Шылоўскі, загадчык Лістападаўскай хаты-чытальні Старобінскага раёна П. Бародка, начальнік Баранавіцкага абласнога ўпраўлення культуры А. Чарненька, начальнік Галоўнага ўпраўлення культасветустановаў Міністэрства культуры БССР Б. Пярноўскі.

Матэрыялы аб вопыце прапагандау рамёшні верасіўскага Пленума ЦК КПСС культасветустановамі будуць апублікаваны ў наступным нумары.

Палешыць музычнае радыёвешчанне

Рэдка бываюць задаволены слухачы беларускімі музычнымі радыёперадачамі. Яны аднастайна, пазаўлены арыгінальнасці і тэматычнай свежасці. Прычына таму — абмежаванасць рэпертуара. У эфіры часта гучаць адны і тыя-ж песні. Добрая, напрыклад, песня Ул. Алоўнікава «Радзіма мая дарагая». Яе шырока, напеўная мелодыя перадае яркую вобразную карціну роднай беларускай зямлі. Аднак гэту песню вельмі «запелі». Такое-ж становішча з творамі Д. Лукаса «Марш абаронцаў міру», П. Падквырава «Зубронка» і іншымі, якія басконца паўтараюцца.

Між тым, за апошні час беларускія кампазітары напісалі многа добрых песень, якія месцамі чакваюць сваёй чаргі, каб трапіць у эфір. Гэта — «Брэсцкая крэпасць», «Праляталі ветры», «Песня аб Мінску» Ул. Алоўнікава, «Мы за партыю роднай ідэі», «Песня мірных людзей», «Калгасны прыпеўкі» І. Кузнякова. Новыя песні Я. Цікоцкага, Ю. Семанякі і многа іншых, якія або зусім не трапілі ў эфір, або прагучалі толькі адзін-два разы. У той-жа час незаслужана часта выконваюцца слабыя, шэрыя песні Г. Вагнера «Волга-Дон» і «Кажуць людзі».

Творчая сім'я беларускіх кампазітараў расце па лік такой таленавітай моладзі, як І. Кузняков, М. Носка, Ю. Семаняка, І. Ронкін, І. Дудкін і іншыя. Але іх твораў, за рэдкім выключэннем, не чуваць па радыё. І гэта ў той час, калі на кампазітарскіх «сеарадах» творчасць моладзі атрымлівае становачую ацэнку, калі іх песьні гучаць на канцэртах Дзяржаўнага і Народнага хораў.

На радыё няма свайго харавага калектыва, які пашыраў-бы рэпертуар музычнага вешчання, які хутка і аператыўна адчуваўся-б на патрабаванні сённяшняга дня.

Аднастайнасць музычных перадач, слабая папулярнасць новых арыгінальных песень — вялікі недахоп беларускага радыё. Творчыя арганізацыі і хараваы калектывы рыхтуюцца да сёмага пленума Саюза кампазітараў СССР, прысвечанага савецкай песні. Беларускае музычнае радыёвешчанне павінна таксама прапагандаваць лепшыя ўзоры песеннай творчасці староўшага і маладошага пакалення кампазітараў.

Не ў лепшым стане прапаганда творчасці самадзейных кампазітараў. Быў час, калі па радыё шырока папулярнавалі песні Р. Галавасцікава, І. Маціна, П. Шылоўскага, П. Шэўкі, П. Касача і іншых. Зараз новыя рукамі самадзейных кампазітараў захоўваюцца ў Рэспубліканскім Доме народнай творчасці, а работнікі радыё тым часам соты раз праз эфір выконваюць усё тыя-ж «Любы зоры зацвістаць» Р. Галавасцікава. Мы не супраць добрых песень, якія ўвайшлі ў музычны быт народа, а супраць таго застою і кансерватызма, які маюць месца ў беларускім музычным вешчанні.

Сур'ёзна папроку заслугоўвае практыка запісу новых песень, што створаны ў калектывах мастацкай самадзейнасці. Праслаўлены Азербайджанскія калгасны хор пад кіраўніцтвам заслужанага дзеяча мастацтва БССР Т. Лапацінай сілвае новыя песні і частушкі, а радыё ўсё яшчэ давальняецца старымі запісамі гэтага калектыва. У такім-жа становішчы і іншыя

даюць моцнае ўражанне. Але пры выкананні мяккай, лірычнай музыкі вельмі адчуваецца неадпаведнасць многіх інструментаў. Над чыстагой ладу драўляных інструментаў трэба шчыра прапрацаваць. Фальшывае гучанне і асабліва адчуваецца ў выкананні першай часткі 6-й сімфоніі, а таксама ва ўрніках з оперы «Яўгенія Анегі».

Прычына тут не ў тым, што прафесійны ўзровень музыкантаў не дазваляе ім добра спрацца са сваімі партыямі. Пры пералажэнні сімфанічных твораў для духавога аркестра абавязкова трэба ўлічваць спецыфіку яго асобных інструментаў. Відавочна, што творы мужнага, гераічнага плана павінны прагучаць тут сакавіта і прыгожа, што пашыржае, напрыклад, выкананне ў адным з канцэртаў сімфоніі №5 Бетховена. Творы-ж лірыка-драматычнага плана трэба ўключаць у рэпертуар вельмі асцярожна.

У цялым канцэрт аркестра паказаў, што перад аўдытарыяй выступілі такія калектывы з вялікімі выканаўцамі магчымасці. Значная зыслага ў гэтым належыць дырыжору І. Мірановічу. Ён правёў з калектывам вялікую работу. Дырыжор разумее кожны музыкант, любое яго патрабаванне дакладна выконваецца аркестрам.

У канцэрце прынялі ўдзел студэнтка Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі С. Вялькевіч, салісты тэатра оперы і балета А. Барускова і М. Ворвулеў.

Рэдакцыйнае налегі: Заір АЗГОВ, Дзмітрый АРЛОУ, Уладзімір АЛОУНІКАУ, Алякс БаЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНІСАУ, Настася ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Павел КАВАЛЕЎ, Барыс ПЯРНОУСКІ.

Галоўны рэдактар Васіль ВІТНА.

Рэдакцыйнае налегі: Заір АЗГОВ, Дзмітрый АРЛОУ, Уладзімір АЛОУНІКАУ, Алякс БаЧЫЛА (намеснік галоўнага рэдактара), Васіль БУРНІСАУ, Настася ГУБАРЭВІЧ, Ірына ЖДАНОВІЧ, Павел КАВАЛЕЎ, Барыс ПЯРНОУСКІ.

АДРАС РЕДАКЦЫІ: г. Мінск, Советская, 34. Тэлефоны: галоўнага рэдактара і намесніка галоўнага рэдактара 2-31-94, адказнага сакратара 2-32-04, аддзелаў літаратуры, мастацтва і публіцыстыкі 2-14-94, выдвештвы і і бухгалтэрыі 2-54-45.

Дарожныя «Чырвоны друкар», Мінск, Рэвалюцыйная, 12.

На подступах да тэмы

(Знакочэнне).

Крыловіч, як і Шамякін, ярка кансерватыўны, ярка скупы, калі калгас патрабуе новых машын, калі ідзе справа аб тым, што МТС павінна машынамі не толькі апрацоўваць поле, але і дапамагаць у механізацыі іншых вытворчых працэсаў.

Эпізадычны вобраз Міхайлы Прымака, пра якога толькі і можна ведаць, што ён брыгадзір трактарнай брыгады і сапраўна выконвае сваю службу.

З новага боку паспрабаваў зірнуць на трактарыста А. Кулакоўскі ў асяваданні «Вечар трактарыста». Герой гэтага асявадання трактарыст Адам Бахром ідзе на вечарынку ў клуб. Але там праходзіць сход. Адам прыслухоўваецца, аб чым спрачаюцца, і чуе, што крытыкуюць яго працу. У абарону Бахрома горава выступіла брыгадзіра Ячучыца Зося, да якой сэрца Адама было неспакойным. Трактарыст вельмі ўражаны. Ён пакіраўдзаны, але больш на самога сябе, чым на людзей, якія яго крытыкуюць. Значыць, трэба было лепш працаваць! Бахром вяртаецца дамоў у непахісным рашэннем — яшчэ раз разабраць свой трактар, правесці яго і дамагчыся, каб ён хадоў, як баяны танк.

У асяваданні І. Гравозіна «Васіледа ў Загор'і» мы сустракаем брыгадзіра трактарнай брыгады. Тут пісьменнік, вядома, не ставіў трактарыста ў цэнтр увагі. Яўген выконвае ў асяваданні сваю ролю для больш яркай абразовай вобраза Уладзіка Домуца. Яўген выступае з лекцыяй перад насельніцтвам, віхрам кружыць на танцах. Мы яго не бачым на непасрэднай працы. Яго духоўны свет раскрываецца пры гутарках з аднаасобніцкім сялянінскім хладоц Уладзікам Домуцам. Пры гэтых размовах як-бы сутыкаюцца свет стары і свет новы. Праўда, Уладзік з'яўляецца

прадстаўніком старога свету мімаволі. Ён — яго ахвяра. Улад